

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I., благоволео је на предлог Министра унутрашњих дела, поставити и то:

за начелника прве класе среза тимочког Василија Митића, начелника исте класе среза крајинског; а,

за начелника треће класе среза крајинскога, Станоја Д. Петковића, начелника исте класе среза тимочког, — обојицу по потреби службе;

за комесара железничке полиције у Пироту, у рангу среског начелника треће класе Михаила В. Стојковића, комесара београдске жељезничке полиције, у рангу среског начелника исте класе, по потреби службе;

за писара прве класе среза студеничког Милорада Матића, писара исте класе среза тимочког, — по потреби службе, и

за вршиоца дужности писара среза тимочког у рангу писара начелства прве класе, Пантелију Драгојевића, бившег писара начелства исте класе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, ПМ 21912, 20. августа 1903. год. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I., благоволео је на предлог Министра унутрашњих дела, поставити и то:

за писара прве класе среза моравичког, Светозара Ђурића, писара исте класе среза левачког;

за писара прве класе среза таковског, Милорада П. Смиљанића, писара исте класе среза моравичког; и

за вршиоца дужности писара среза левачког, у рангу писара начелства друге класе, Драгољуба Ђ. Јовановића, писара исте класе начелства округа моравског, — сву тројицу по потреби службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, ПМ 22230, 25. августа 1903. год., у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета, од 14. августа 1903. године, Бр. 4774, које гласи:

да се Комнен Поповић, овдашњи ученик Б огословије, родом из села Поповца, у Ста-

рој Србији, поданик турски, прими у српско поданство, изузетно од §. 44. грађанског закона, као дојакошњи српски заштићеник.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, ПМ 22375, 26. августа, 1903. год. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I. на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета, од 14. августа тек. год. Бр. 4697, које гласи:

да се Светислав Цвијановић, књијар овдашњи, родом из Жупања, у Аустро-Угарској, и поданик исте државе, по молби својој, прими у српско поданство, изузетно од §. 44. грађанског закона, пошто је поднео уредан отпуст из свог досадањег поданства.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, ПМ 22376, 26. августа 1903. год. у Београду.

РАСПИС

Свима царинарницама и полицијским властима

Царинска Управа, актом својим од 1. ов. мца ЦБр. 7949, доставила ми је, да царинске и полицијске власти неједнако поступају у примени ТБр. 130. закона о таксама, као да се неке од њих задовољавају уверењем општинске власти, којим се утврди да се новчана казна није могла наплатити из трећине имања осуђенога кријумчара, него су примењивале чл. 150 царинског закона те су га услед тога ослобађавале и поменуте таксе.

Да се у будуће не би ова законска одредба погрешно тумачила, а поједине је царинске и полицијске власти подједнако примењивале, то на основу чл. 30. закона о таксама, а по саслушању Пореске Управе, наређујем:

да се такса, коју предвиђа ТБр. 130 закона о таксама, наплаћује из целокупног имања кријумчарског осуђеника, ако се утврди случај, да се новчана казна није могла наплатити из трећине његовог имања, пошто се ова такса као тарифна наплаћује за извиђај и осуду кријумчара а не као казнена из чл. 41 закона о таксама. —

Изузима се случај, који је предвиђен у тач. 8. чл. 2 закона о таксама.

ПБр. 17720.

26. августа 1903 год.

у Београду.

Министар финансија,

А. Борисављевић с. р.

ОПИСИВАЊЕ КРИВАЦА

у

ПАРИСКОЈ ПРЕФЕКТУРИ

Portrait parlé.

Израз „portrait parlé“ означаје нову методу, која се сада употребљава у париској префектури, а нарочито у одељењу за идентификацију личности, — ради проналаска криваца.

Ова метода не ће ни у колико заменити антропometriју, која постоји код већине држава као најбоље средство за класификацију многобројних описа и брзо изналажење идентитета лица, која су као кривци имали посла било са судом било са полицијом, — већ ће, на против, са антропometriјом састављати потпун и тачан опис какве особе.

Метода ће ова, врло добро послужити у многим случајевима при хватању криваца, нарочито и зато, што није бог зна како компликована, те ће се њоме лако користити и нижи органи иследних власти, као полицијски агенти и жандарми.

И како она у своме послу не тражи никакве дуге и прецизне радње, то ће се олакшати истраге, давајући одмах повољне резултате, који се доцније провере убицајеним начином — мерењем.

Многобројни случајеви, у којима је са њом чињена проба, показали су, да се на сто случаја може десити само један заблуде — погрешке, те зато се може рећи, да је она скоро непогрешима.

Некада су се сви смејали детињастим описима, који су давати органима јавне безбедности са налогом, да пронађу и ухвате каквог кривца у бегству. „Нос обичан, брада округла, уста обична, чело високо, очи плаве или прне“ — то је био скоро сав опис, по коме је требало пронаћи и ухватити каквог злочинца.

Не треба ми напомињати, да је по таквоме опису, који се може слагати са сва-

ним другим или трећим човеком, кога срећемо на улици, — било скоро немогуће пронаћи какво лице, које је извршило злочино дело. Према томе лако је увидети, шта су јадни агенти и жандарми имали у рукама при вршењу своје службе и дужности!

Доцније је фотографија дошла у помоћ. Али зар прва брига скоро свакога кривца није управо та, да изнађе начина и могућности, да измени свој општи изглед, косу, браду, бркове, одело и т. д. да се преруши тако, да се не може познати, а нарочито, да се у колико је год могуће више разликује од фотографије, која се некада добила његовим сликањем?

Сетимо се само, колика је различност у сликама фамилије Хумбертове, које су донели разни листови пре њиховог хапшења и оних после хапшења. Само једна промена у ношењу браде, па је разлика велика.

Сем тога, кад човек проживи неколико година, често се на њему показују промене, као: појаве се боре на лицу, коса, брада, и бркови оседе, тако, да га је тешко познати и у природи, а камо ли по фотографији.

На послетку, има и сличности у сликама, које могу да преваре; и агенат, који трага за каквим злочинцем. претпоставиће по кад кад, из бојазни, да му и кривац умакне, него ли да ухалси невинога, јер тек само после хапшења долази антропометрија, да потврди или уништи његове сумње.

И не говорећи о забуни, у којој се агент налази, кад треба да отпочне истраживање међу хиљаде примерака разних фотографија, па ма како да су оне по извесном систему и реду сложене, — ипак и најизвезваније око може да погреша, чим почне да упоређује фотографије са физиономијом лица, које је пред њим.

У времену, када се радило и трудило, да се на овај начин — по фотографијама — агенти полицијски науче, да хватају кривце, било је око 70% процената заблуде и хапшења невиних.

Међутим, у самој ствари никада нема потпуне, апсолутне сличности између два лица, као што нема ни потпуне једнакости. У париској префектури између 200.000 слика и антропометријских описа, који се налазе у одељењу за идентификацију, нађена су само два лица — која су верно наличила једно на друго и изгледала су као близнаци. Но после дубљег и пажљивијег испитивања, нађена је и међу њима разлика, те би утврђено, да то није једно исто лице, које је раније хапшено и мерено, већ да су то две са свим различне особе.

Најглавније је дакле, да се прибележе и опишу карактерни знаци — анатомске особине, које падају у очи код разних физиономија, и које се ни у колико не мењају са годинама старости, а при том су најразличније међу људима. Те се особине налазе у боји и саставу очију, форми чела, уста, носа, а нарочито ува, које од свих делова лица представља и показује највећу разноврсност у саставу и форми.

Ови се карактерни знаци не означају цифрама, као у антропометрији, већ речима,

које се оснивају на ономе што човечије око може најлакше да запази и представи слику једног таквог описа. Тако на пример, да се опише какав мали а дебео човек, много је карактеристичније, а и лакше ће пасти у очи, када се просто каже „мали дебељко“ но да се означи, да је висок на пр. 1.58 мет. и да има у облику 1.05 метара. На тај начин је састављен нарочити речник, који је прост и у колико је год могуће више речи су у њему пуне израза.

Овде ћемо само у кратко изложити, како се по овој методи врши описивање извесних делова као на пр. носа и ува.

Нос се посматра и описује одвојено по форми, а одвојено по димензијама.

Форма носа, посматрана са профила, одређује се:

а) по *угнуто*сти корена носа, која може бити: мала, средња и велика.

б) по *леђима* носа, која могу бити: издубљена, испупчена, права и преседласта.

в) по *нагибу* основе носа, који може бити: подигнут, хоризонталан и спуштен.

Димензије носа, посматране с лица, одређују се:

а) по *дужини*,

б) по *ширини* и

в) по *меснатости* ноздрва.

Сем тога могу постојати и извесне аномалије — особености на леђима, врху, ноздрвама и корену носа, као на пр. нос искривљен на леву или десну страну, пребијен, зашиљен, сувише велики, на врху подељен на двоје, корен носа сувише узан или широк, ноздрве врло танке и вибрирају и т. д. које такође све треба описати.

Слика 1.

На слици 1 изложени су главнији типови носа, од којих први представља нос издубљен — подигнут; други прав — хоризонталан; трећи испупчен — спуштен; и четврти преседласт — хоризонталан.

За уво смо већ напред поменули, да по своме саставу и форми представља највећу разноврсност код разних лица. Рачуна се, да има на 43 милиона разних типова ува, који је број добивен делењем сваког карактерног знака на три пододељка.

Најважнија и најглавнија особина ува јесте та, што оно код истога лица: у развоју доба старости, никада не мења свој облик, остаје увек исто, те се тако и код старца на уву налазе они исти карактерни знаци, који су били и у детињству.

Велики број описа и фотографија, који је долазио сваким даном париској префектури у одељење за идентификацију, задавао је доста посла директору истог одељења — Бертијону. И он је, тражећи начина да класифицира многобројне описе, дошао до горњих закључака и тврђења.

Чим је имао више од десет хпљада фотографских снимака и описа, наилазио је

одма на тешкоће, како ће их што лакше и прегледније класифицирати, те је био принуђен, да тражи карактерне знаке за разликовање, помоћу којих би их могао поделити у разне групе, ове на одељке, разделе, и тако делећи их, зауставио се на уву као најбољем, најчистијем представнику анатомских снимака и различности.

Вој. П. Павлићевић.

(Свршиће се)

Преступна колонизација¹⁾

На какав начин воде рат „просвећени“ западни људи, ми смо изнели у чланку „Американска зверства,“ али није мање страпан ни њихов начин „колонизације,“ коју париски посланик Виње д' Октон не назива узалуд „преступна.“ У својим списима: *Le journal d' un Marin, La colonisation criminelle* и *La gloire du sabre*; он саопштава такве факте и црта такве слике, да пред њима бледе све приче о крвожедности освајача прошлих векова. „Кад сам ја био послан, говори он, на југ Судана, брод на ком сам се ја налазио, уђе у пристаниште Бас-Казаманс. Ми сви, официри, имали смо довољно времена да посматрамо, у чуну или пешке, велики део тога места, и да идући уз реку стигнемо до наше станице Седгију. Ми смо се могли уверити, да влада најдубљи мир на обе обале. Изгледало је, да је тај крај у приличном благостању; урођеничка села, која смо посетили, изгледала су спокојна и весела поред све дубоке меланхолије пејзажа. Њих је било много и била су у довољно блиском растојању једно од другог. Деца су се играла по улицама заједно са псима и другим домаћим животињама. На сваком кораку сретали смо младе жене и девојке, које су се осмехивале на нас, показујући своје беле зубе. Једном речи, по свему се видело, да је становништво доста велико и срећно. Географија Елизе Реклија, у коју сам загледао, показивала је да становника има до две хиљаде људи у том крају, који смо посетили.

Годину, дана после, кад смо се вратили, ја нисам могао познати то место. Обрађена поља била су претворена у пустиње. Место веселих мирних села стајале су само равалине; по опустелим пољима није се видела ни једна жива душа, или боље рећи у даљини су промицали жалосни црици, који су се завлачили у шибљак као уплашени зверови, чим су угледали којег Европљанина. Сад не би било тешко пребројати негританско становништво, и да би био веран истини, тај знаменити географ морао би мењати цифре, а тако исто и опис тога афричког краја. И узгред буди речено, као једна од најжалоснијих последица наше колонизације убијањем урођеника, јавља се та немогућност, да се саставе тачни географски описи и карте тих земаља. Данас на основу извештаја савесних путника, географ описује који било крај Судана,

¹⁾ Види чланак у „Полицијском Гласнику“ „Американска зверства као доказ колективних преступа.“

броји његово становништво, износи њихова места, број њихових становника и њихову културу, и црта што је могуће тачнију карту. Шест месеци, или годину дана после, то што је он описао као цветну оазу, постало је жалосна пустиња; ни трага од села означених на карти, нити описане културе. Ту пустош начинио је какав одред европске војске, или чете каквог месног краљича, будућег пророка, Самара или другог ког ловца на људе. То је било и са злосрећним становницима тога крајичка, који сам описао. Ја се нисам ни мало томе зачудио, јер сам био скоро присуствовао сличној призору, мало јужније у Нунецу. Сабљом и пушком, мала колона, којој сам ја припадао, јако је изменила топографију те реке. Пролазећи видео сам тамо тако исто весела, мирна и спокојна села, као и у Бас-казамансу. Као и тамо, по улицама су шле умиљате негританке, овце, домаће свиње. Те животиње, као што смо с почетка видели, много су се више бојале нашега присуства, него урођеници.

А другог дана, тога мирног села, тако тихог и спокојног у својој огради од палама, већ није било, па је заједно с њим nestало и других, која су се јуче огледала у води реке. Да би се задовољио чији мрски каприци, они су били истребљени, збрисани с лица земље картечима наших avisos. Убијени су били они добри старци, који су нам још јуче укљивали тако дивно гостопримство; оне красне женске, поред све њихове црне боје, које су нам се тако мило клањале на праговима својих колеба, поубијали су наши савезници, црнци! Убијене су и оне девојчице, које су се тако слободно и весело купале у реци. Ах, тајрат, тај мрски колонијални рат, подли и гадни рат, како сам га ја клео, стојећи на палуби брода.

— Песник! сањалица! красан војник! — подсмевали су ми се другови.

Колона полази у поход. Спахије (мусломански коњаници) увијени у бурнусе, иду напред. Урођеници стрелци иду за њима, окружени својим заробљеницима и заробљеницама, који су често морали носити њихово оружје. Они су били горди и срећни при помисли, да ће се кроз неколико дана или часова увећати број њихове стокe.

Покварени алкохолом и ратничким животом, изгубивши и ону малу дозу наравственог осећања, која је дана њиховој раси, они весело иду напред, и њихове се ноздрве шире, као да осећају пријатни мирис крви, крви њихове браће, жена и деце њихове рођене расе!

Они јако вичу кад виде да ће скоро бити битка и ударају ногом у слабине робове носаче, који се увијају под теретом који носе, да би их тим ударањем натерали да брже иду. Остраг иду мрнари пешаци бледа лица и мутна погледа. Они нису тако весели као њихови другови урођеници, које не спопада никаква болест, али и они желе да се поремети она убиствена једноликост њиховог живота.

Деморалисани наравствено колико и истрошени физички, они се по мало осмејкују својим уснама без крви, при помисли, да им предстоји да стрелају „погане црнце.“

које у простоти своје душе они криве за све тешкоће свога изгнанства. Да! ти мирни људи, кроткији по природи него овце, које су они чували у пољима Бретање или у Сеვენским горама, те добричине, који нису никад увредили ни свога пса, ни магарца ни краве, они ће се кроз неколико часова претворити у љуте зверове, и косиће око себе људске животе онако исто усрдно, као што су косили сено.

Ја упорно остајем при једној ствари, коју сам често помињао: то што њих руководи, што их гони и због чега постају дивљи и зверски, то није нада на какву празну добит, или необуздана жеља за ордемом, они знају да та одликовања нису за њих, ма какву храброст они показали; — тако исто њих не привлачи изглед да ће заробити доста људи и жена, као што то привлачи урођеничке ратнике — они су задовољни онима, које ухвате њихови другови урођеници. Њихов једини смер, њихова једина мисао, понављам то, јесте да се освете тим „подлим црнцима“ како се изражавају њихови официри, тим „проклетим mal lavés“ због којих су, како они то упорно уображавају, њих отргли од њиховог завичаја, или заната или од њихове њиве, да би их послали да умиру у тим проклетим крајевима. По томе се они увек с великим одушевљењем спремају да убијају те становнике. Позади њих, с лева, с десна, свуд у нареду, у коме нема ничега војничког, гурају се као вампири или шакали, омрзнути савезници, које су опремили и наоружали начелници села. Голи или једва покривени неким ритама, оружани сабљама, они кличу од радости, и спрежу се за своју страшну улогу шакала.

Кад се битка сврши, они онда туку жене и децу, и пљачкају све што им падне шака — кошуље сандуке, платно — све то жалосно имање побеђених, које није изгорело у пожару. Али добит, којој се они највише радују и којом се они опијају, то су заробљеници и заробљенице. Пошто се сврши експедиција, они иду те их продају на разним пијацама Судана.

И сад тешко оним сељацима које сретну на путу. На карти комондгуса они су распоређени на две групе. Једне ће бомбардовати, стрелајати, или „ломити“ како се изражавају официри на свом жаргону; а друге чека само реквизиција.

Судба ових других тако је исто незавидна као и судба првих. Њима отимају сву спремљену храну у кукурузу и у брашну од хлебног дрвета, коју ти јадници брижљиво чувају око колеба, у оградама покривеним сламом. Сву ту спремљену храну пождеру они за један тренутак. Тако исто покраду и кокоши, свиње и овце, које су мучно хранили растињем, које даје то неплодно земљиште.

Тако село, кроз које прође колона, постаје пустиња. У њему остану само старци и деца, и оне ћери или матере, које солдати нису хтели да поведу собом.

Али још ужасније поступају с онима, који су по некад на сам бесмислен предлог, а понекад просто из каприца официра објављени као *непријатељи*. У Journal d'un Marin прича се како је 1885 године била решена путем коцке, од командира avisos

l' Argent u Ivéland, судба краља Бокара и његових села Кучуку и Катину у Рио-Нунец, која су била збрисана с лица земље, а становници сви побијени. Тактика истребљивања непромењива је, и увек је тако проста и тако преступна. Обично проста палисада од бамбуса окружује жалосну гомилу колеба. Она села, која су утврђена, — ако се сме употребити тај израз — имају осим тога и ограду од набоја. У тим селима има обично пет до шест стотина становника. Мушки су наоружани сабљама прсте израде, или дрвеним кољима, или рђавим пушкама кремењачама, које они пуне камењем, парчадима гвозђа, место куршумима, и које чине више штете њима самим, него њиховим противницима. Додајте томе да, благодарећи полигамији, у селима има много више деце и жена, него одраслих, способних да се бране, и ви ћете добити јасан појам о правом страстијском (!!) и војном (!!) положају села на која нападају колонизатори.

Официр с педесет солдата, наоружаних Лебеловим пушкама, улази у село без пуцања, после првог позива на предају. Шта више бива да целу колону, ако она јави да је дошла, дочека без икаквог отпора, уплашено становништво. Једино горе што би могло бити то је то, да се становништво нада у бегство те колебе остану цусте.

Неки командири мање крвожедни и више човечни тако су и поступали, и скоро увек с успехом. На жалост, то је изузетак, а обично се поступа онако како смо горе описали. О заузимању Сикасо, које је вршено одвратном крвожедношћу, Виње д' Октон саопштава цео низ записака, које је сваки дан бележио као у неки дневник, један очевидац тог гнусног преступа. Ево тих записака у њиховом страшном лаконизму:

После опсаде настаје јуриш. Краљ се убија. Издаје се нареба да се пљачка. Све је заробљено или побијено. Заробљеници, којих има на 4000 људи, збијени су у гомилу као стадо. Пуковник почиње да раздаје. Он је сам с почетка записивао у књигу, за тим остави то говорећи: — Поделите међу собом сами све то. Деоба бива са дреком и виком. За тим на пут!

Сваки Европљанин добије једну жену по свом избору. Канетан М. који није хтео жену, дао ју је своје слуги. Сви стрелци добили су сваки по три жене. Једноме је допало девет жена. У повратку с тим заробљеницима прелази се по 40 километара. Сву децу и оне, који су сустали од умора, убијају и лешине бацају по крајевима пута. Једна жена пораћа се на путу; дете бацају одмах на пут, шта више не гледајући да ли је мушко или женско дете. За време тих етапа, људи, које су повели ради тога да носе провијант, остају пет дана не добијајући своју порцију, и добијају по педесет удараца ако поједу шаку хране коју носе. Солдати су награбили толико заробљеника, да им је немогуће ни размести их по квартирима, ни храни их. Кад су стигли у Базелму где је мало хране, и у Тумбукту, они су тражили да начине за њих колебе и да им даду хране. Командир одреда одговори им: Продајте их. За време тих раздавања дешавале су се чудновате погрешке. Раздавани су и продавани срод-

ници солдата или људи, који су одани Европљанима. Да би се то поправило потписивана су пропуштања. чудновато написана. Ево једнога од таквих: — пропустите Мананиму Кве, који иде у Бамаку с човеком и малом девојчицом, који су неслободни (non libres) да би искупили сродника једног нотабила из Сикаса. Потпуковник Х... Сикасо 6. Априла 1889 г.“

Вреди ли продужавати те цитате. Сви су они такве исте садржине, и сведоче о једном истом: о невероватној суровости, којом су водили и којом воде освајање или колонизацију, — назовите то како хоћете — *црнога континента* сви Европљани: Французи, Белгијанци, Енглези и Немци. Ропство тамо цвета и људи се продају као стока. И све то после красноречивих изјава о *културтрегерству*, и тежњи да се ослободе невољници и да се укине трговина с људима.

Таким истим начином присаједињен је Мадагаскар протекторату Француске:

„18. августа 1879. скупили су се на црвеном острву 1000 Сакалава и 400 њихових жена. Према њима је била постројена француска војска: сенегалски и алгирски стрелци. У центру, у хладу тамариндовога дрвета, наместио се главни штаб. Командир одреда седео је на столици, између две француске заставе. Вође Сакалава предаду 500 сабаља и 150 кременача пушака и долазили су један за другим да *пољубе ноге* француског официра. (!!) За тим 400 жена, држећи свака у руци по једну поморанцу, прилазиле су и врло грациозно клекнувши — како саопштава летописац — положиле су поморанце код ногу командирових. После тога настане говор: пуковник Жерар изјави да „од времена изгнанства краљице Рановалине, Французи су господари над Мадагаскаром и заштитници свих његових народа.“ Он показује начелника којег Сакалави треба од сад да слушају и да му се зајакну на верност. У басен с водом бачен је један златан новац и завучена сабља, која врхом својим стоји на златном новцу; десном руком урођеничке вође хватају за балчак, и у име свога становништва куну се на верност „златом, водом, земљом и Богом кунемо се да ћемо бити верни. Помрли, ако погазимо заклетву!“

И том водом, која је сад постала света, вођи кропе гомилу.

Таквим начином и мирним демонстрацијама Французи су успели да уведу њихову владу ту, на велико незадовољство оних солдата, којима је рат потребан ради рата, да би се одликовали и добили награде.

Канонерски чамац La Surprise чекао је на обали долазак колоне. По молби свога капетана, агенат морске пловидбе г. Самат стигне ту. Тај је агент већ дуго година живео у том крају, добро га је познавао, и сачи је био у њему познат и одржавао је трговинске везе с унутрашњим крајевима земље, био је у добрим односима са Сакалавама, и био је веома дружеван; шта више био је везан „крвним братством“ с вођем округа Амбике „краљем Туером.“ На Мадагаскару „крвно братство“ утврђује се између два човека путем доста свечане церемоније. Убоде се ножем у груди обојице и крв једнога помеша се с крвљу

другога; оба брата морају испити ту крв, и после тога дужни су један другом узјамно поверење и преданост.

Самат оде у Амбике; тамо оду и поручник Блот и неколико морнара. Краљ Туер дочекао је врло лепо ту господу морнаре, носаче, и урођеничке слуге, који су их пратили. Потпуно верујући „брата своме“ Самату, он се договарао с њим о томе, како да приреди свечани дочек пуковнику Жерару, о чијем су га доласку били већ известили; да би та свечаност испала још значајнија, он је дозвола у Амбике све нотабиле из округа и многе од својих суседа, који су дошли са својим заставама и многобројним музикантима, и цело друштво било је живо и весело

У јутру 29. августа поручник Блот и Самат дознавши да се француска колона налази свега на два сата растојања, оду у њен логор; они су мислили да ће се истог дана вратити у Амбике, и оставе тамо свој пртљак и своје слуге. Нашавши пуковника Жерара они му саопште, у каквом су красном расположењу они оставили цео тај крај. Пуковник, као да их није разумео, нареди поручнику да он сутра са својим морнарима суделује у нападима: „као што је генерал Галијени извршио велико освојење у Имерни, тако и пуковник Жерар жели да објави о свом заузећу Манабе.

Блот и Самат протестују, тврдећи да је међу њима настао неспоразум, али пуковник понови своју наредбу тоном, који није допуштао приговора, и осим тога нареди им да остану у логору, да се не би могли вратити у град и предупредити становништво. После неколико минута јави се и краљ Туер и молио је за допштење да изјави своју преданост пуковнику; Жерар га није хтео примити и нареди да му се каже, да ће он сам лично саопштити своје наредбе у престоници. У сред ноћи војска се крене. Они су се кретали неопажени кроз густу шуму и ћутећи опколе Амбике; артиљерија заузме места, од куда је у случају нужде могла бомбардовати град. У расвитак војска је ушла, са шест страна, у град који је спавао; сенегалски стрелци упадну у долове и настане покољ. Ужаснути становници били су прободани бајонетима; они који нису били одмах убијени покушали су да беже; али црни савезници Француза и њихови црни солдати гонили су их као дивљач и нештедимице убијали. Краљ Туер, сви угледни становници, сви грађани пали су то јутро под ударцима. Стрелцима је било наређено да убијају само мушке, али њих није било могуће уздржати; опијени задахом крви, они нису поштедели ни једну женску, ни једно дете. Слуге и носачи агента Самата, помешани с гомилом становника, претрпели су исту судбу. Кад је свануло, град је представљао слику потпуне пустоши. Неки од Француза црвенили су од стида; то су били морнари са „Surprise-а,“ невољни саучасници у убиству својих јучерањих домаћина; протестовали су и неки официри и солдати из сувоzemне војске, навикнути на ратне суровости, али узбуђени том улогом, коју су им дали да играју у том случају.

Трубачи затрубе збор, подофицири преброје људе; ни један човек из француског

одреда није био убијен, сви су били здрави читави, *после славног боја*. Солдати су се одмарали и јели. Крв је покривала земљу. После подне под упливом сунчане топлоте, подигао се омањи облак, — то се пушила крв 5000 невиних жртава. Кад се ноћ спустила на земљу, ретки уздаси, који су излазили из груди мртвих тела, доказивали су, да је међу мртвим телима било још и живих. Један од Француза мислећи да је егзекуција већ свршена, тражио је дозволу да помогне онима, који су били још живи, али му је то било одбијено, и сви ти несрећници помрли су ту ноћ.

У званичним извештајима број жртава брижљиво се крио. У „Gazete officielle“ било је наштампано само „краљ Туер, његов министар и два вођа били су убијени у борби.“ Незгодно је било давати већи раз- мере тој ствари, у којој на страни Француза није било не само убијених, него ни једног рањеног. У тим новинама стајало је још: „500 заробљеника пали су у наше руке“ али то није истина, пошто ни један урођеник није остао у животу, после те борбе.

Ето, на који начин колонизирају Азију и Африку „просвећени“ Европљани. И не узалуд Виње д'Октон назива таку колонизацију „преступном.“ Та се историја понавља и у Конгу, и свима другим крајевима, где су се појавили културтрегери. Начин радње тих колективних преступника тако је ужасан, и дотле узбуђује душу, да подвизи друштвених преступника, који су правно признати као такви, бледе пред подвизима европских и америчких колонизатора и освајача, код којих још има и фарисејства и притворства а и то нешто значи.

Помоћна средства криминалној полицији

(Из дела Паула Линденберга „Берлинска полиција и злочин.“)

Помоћна средства, која стоје на расположењу криминалној полицији, у њеном лову на злочинце, исто су толико разноврсна колико и духовита, и упронашћују човека, кад први пут завири у њих. На првом месту стоји албум злочинаца; али пре него што се ближе позабавимо њиме, мораћемо да укратко истакнемо значај фотографије за криминалистику, јер она је верни савезник при хватању злочинаца и при одбрани невиних. С тога фотографија све више и више долази у помоћ полицији. Не само да се злочинци и сумњиви фотографишу, и њихове слике у стотине егземплара разашљу страним полицијама, те да оне на њих, приликом њихова „гостовања“ обратe пажњу или похватају бегунце, — него се фотографишу и друге ствари, које су важне ради објашњења каквога злочинства и својом проширеношћу много доприносе, да се што открије.

Пре више година, убијена је и опљачкана у Берлину једна старица, која је живела самохрана. Није се могло наћи нигде ни трага ко је убица, сем једне педуџице, која се наша у стану међу стварима уби-

јене и на којој су биле две врсте написане мушком руком. Разуме се, име није било потписано. Ову је цедуљу полиција фотографисала и објавила преко новина. Писар једнога адвоката, видео је у новинама тај рукопис и учини му се познат, претури акта и одиста, на једном исказу некога сведока нађе исти рукопис. Одмах извести полицију, и она ухапси онга сведока, и после краткога времена потврди се да је он био убица.

У једном другом случају, фотографија је била спасилац једног невиног човека, била је убијена једна млада девојка и притворен је један човек, на кога се сумњало да је он извршио то дело; на плећима те девојке нашла се једна длака, за коју су мислили да је из бране оптуженога. Кад су ту длаку фотографским путем увеличали шест стотина пута, видело се, да је то длака од некога пса, и то од некога маторог, жутог пса са краћом длаком, и у господару тога истога жутога пса нађоше после убицу девојкиног.

Нарочито је фотографија од велике важности при испитивању трагова од крви, тј. да ли је крв животинска или људска. Један, на кога се сумњало због једнога убиства, и на чијем су се оделу нашле капље од крви, тврдио је, да је крв једне козе што је он заклао, и тај је свој исказ могао и доказати. Али фотографија, у увеличању од десет хиљада пута, показа, да је на капуту сем крви од козе и људска крв, и заточеник тако нагнат да призна свој злочин.

Сличне велике услуге чини фотографија за проналажење фалсификованих исправа, пошто се различна места, према своме хемиском саставу, различно појављују. Тако је једном један сведок био позван пред суд за 21. једнога месеца; он је био задонио па онда, да би избегао малу новчану казну, направи од 1—4. Фотографија му показа његову „исправу“, и он због фалсификата доби осам месеца затвора. Па и израдирана места јасно се покажу у фотографској увеличаној слици, те су открили многу паметно склопљену превару.¹⁾

Али, сад да пређемо на албум злочинаца. По његовом уређењу и по његовом опису, берлинска се полиција може с потпуним правом поносити, јер се он у безброј случајева показао као неоцењено помоћно средство. За своју добру подлогу, има да

¹⁾ Па и хемија је, ту скоро, дошла у помоћ криминалној полицији, пошто је Рене Форжеу пошло за руком — истина се даље доказивање има мало да причека — да пронађе и невидљиве трагове злочинаца. Ако какав злочинац метне своју руку на какав тапет или босоног иде по соби, онда, како је кожа стадно влажна, или знојава, то остави латентне трагове, који се чак не могу ни опазити, али се они хемиским средствима јасно испоље. Ако човек додирне хартију, онда на њој не остане никаква трага од тога притиска руком, али ако се после дужег или краћег времена превуче преко те хартије плоча намазана обичним мастилом, онда ће се видети не само рука, него ће онда одскочити и све оне „мале“ линије на кожи, које су код свих људи различите, па како оне за сваког понаособ показују карактеристичне разлике, могу служити и као сигурни знаци за распознавање. Форже даље тражи средства која ће помоћи: да се утврде отисци од голих ногу по паркету и од прстију на стаклету. До сада су најбоље резултате донели: за отиске голих ногу по паркету двоцентна сребрна једињења а за трагове од прстију на чаши опшумова киселина и пара од Фуароводоничке киселине.

захвали пажљивости инспектора берлинске криминалне полиције, често спомињаног, необично предузимљивог и заслужног господина фон Мершајт-Хилезем, који је 1876. за своје личне циљеве, био спремио једну збирку фотографија свију могућих злочинаца, и прилозима својих криминалистичких колега брзо је проширио, док је, најзад, није уступио полицији, и тиме јој учинио једну од највећих услуга. Данас тај чувени „албум злочинаца“ има дванаест великих свезака и има укупно осам хиљада фотографија, почињући од злочинца, који је извршио колико злочина и код кога један крст на хумци показује његово погубљење, па све до оног дванаестогодишњег лопуже, што је у једном дућану покрао неколико метара свилених пантљика. Подела свезака је овака: 1.) Убице и опасни лопови; 2.) кесароши; 3.) лопови по дућанима и сајмовима; 4.) лопови ште краду кад су људи у сну; 5.) варалице које хватају сељаци; 6.) варалице, фалсификатори; 7.) лопови што краду биљарске кугле, опреме на фењерима, кваке на вратима, огртаче; 8.) различни злочинци који нису поменули никакав „специјалитет“; 9.) девојчуре и људи с неприродним наклоностима, 10.) скитнице; 11.) фотографије интернационалних лопова и варалица²⁾.

Као што се види, читава збирка са чијим ћемо се појединим типовима доцније позабавити.

Уза сваку фотографију додате су ближе ознаке онога, који је фотографисан: најпре име, за тим величина тела, па онда кратак лични опис. Дакле на пример: № 187 Фридрих Карл Шулиц 173. Коса црно сива, очи граорасте, нос дуг и узан, усне напране, бркови мрки. Или: „№ 510 Ернст Август Леман, 1,85. Коса затворено плава, кудрава, мало проседа, очи плаво сиве, нос заокрчен, пуна брада затворено плава, на челу, на левој страни плави ожиљак, савијен на доле.“

Прегледање ових свезака у једну је руку врло интересатна ствар, а у другу руку врло одвратна; оно до душе није баш цела истина кад се говори о неком „злочиначком типу“, јер многи од ових убица и разбојника изгледају по спољашности врло мирни, те би се баш и поузданији физиономичари могли преварити; али се сад тек опет појаве лица, на којима је изражено толико суровости, подмуклости и мржње, да се човек с одвратношћу окреће од њих. — Међу оним варалицама, што обмањују сељака, излази нам пред очи читав ред врло елегантних прилика, које, да их човек нађе где на другом месту, никад не би пробудије сумњу, да је њиховај егзистенцији једини циљ превара и обмана. Па и међу „дамама“ има баш и дражесних, по изгледу отмених прилика, а тако исто међу интернационалним лопужама, који врло лепо говоре по неколико језика, и врло вешто умеју кокетовати с оном пантљичицом од орденa у рупици од капута. Ту су тако исто и најразличније тоалете, овде, у пикантном маскен-костиму, видимо каку витку плавушу, што су је са бала одвели у затвор, тамо опет каку пијачну лоповицу са корпом у руци, какаог разбојника преобучена као

²⁾ О овоме албуму писао је у нашем листу г. Таса Миланковић.

поштоноша, или какаог лопужу у кочијашком оделу, па онда читаву гомилу људи преобучених у женско одело, па какаог „огртач-лопова“, — танко му тело завијено у два украђена иберцига, — какаог отменог Персијанца у дивној шубари и капуту с рундавом огрлицом, који приликом какве мале куповине, у какој јувелирској радњи, задене на прст по неколико дијамантских прстенова „из пометње“, или какаог мулата, што је преварио толике гостионичаре.

Многе нам слике показују, да овим тако одликаним лицима никако није било повољи, да се овако гратис сликају, те чешће видите какво лице делимично или са свим искривљено, овде како полусклопљено око, тамо опет развучена уста или отомбољену вилицу. Пређе су се морале чешће употребавати и такве мере, које стоје у највећој опреци са оним уобичајеним речима фотографа: „молим, молим лепо“, данас моментална фотографија врло часно испуњава своју дужност, те злочинац не добије ни времена да се нарочито намести.

Фотографски атеље налази, баш уз саме собе инспектора криминалне полиције, и састоји се из једне мале полутамне просторије, у којој вазда гори по једна светиљка; на двема страна светлуцају неколике шпиритусне лампе, лаким притиском на једну лопту од гуме запали се прах од магнетиума, при чијој се светлости фотографише, и истога момента слика је већ ухваћена, и готово је увек жива и пластична. Ако се какав злочинац и успротиви, сада се само још у крајњој невољи прилази сили; понајвише се покушава лукавством да га умире; какав чиновник ћаска с њим и претвара се као да га саслушава, и доноси му акта и поставља му питања, док од једном не плане магнетиум и чиновник му не рекне пронишно се смећећи: „Највећа хвала, слика ће бити изврсна!“ Али ако какаог злочинца ни по коју цену не могу да натерају да мирно седи, онда се он, и без његова знања, нацрта за време какаог саслушања; после се по овом цртежу изради фотографска слика. Од свакога снимка израде се четири слике: једна од њих долази у албум злочинаца, једна у акта по ствари дотичнога, трећу добије управа криминалнога одељења а четврта се остави чиновницима да је боље разгледају.

Какве услуге чини албум злочинаца, понајбоље се види из тога, што се он више пута на дан употреби а преко године помогне те се похватају стотине криваца. Једном старцу био је нестало у позоришту његов новчаник; поред њега је седео један миран постарији господин, који је неколико пута проговорио по коју реч с њим. — „То је! викну покрађени и показа на слику. „Аха, та већ сам мислио“, одговара чиновник, који овом чудноватом галеријом слика располаже с највећом брижљивошћу и с чудноватим познавањем личности и физиономија, — и већ после неколико минута написано је наређење да се тај и тај ухапси.

Други један случај: Једна госпођа била је погодила једну служавку и била је врло задовољна с тим скромним, марљивим сељачетом, што је тако слатко говорило сељачким жаргоном; али после осам дана нестале те кујнеске виле а с њом и разног

госпођиног рубља, одела, и златних и сребрних ствари. Рекоше госпођи, да се обрати криминалној полицији и ту јој одмах изнесе албум злочинаца свеска девета. »Сигурно ће то бити ова на шестој страни, ова Ема Шубел,« рећи ће чиновник с мирном одлучношћу. »Али она се звала Аугуста Техов,« плашљиво одговори дама. »И, та има других имена још, и племићских, — погледајте овамо, зар није ова?« и криминални чиновник показа на једну фотографију. Али дама мрда главом: »Не, не, то није!« јер је пред њеним очима отмена салонска појава, у полузакопчаном жакету од плиша са модерним шеширићем, испод кога извирују уметнички намештене локнице, са красним сунцобраном и врло елегантним рукавицама. »А то ће сигурно она бити,« одговара полицајац, »Та Ема Шубел воли да се преоблачи, данас је баронеса, сутра служавка, па онда опет кака бона и помоћница какој газдарици; али ми имамо и више њених снимака — како вам се ова чини?« И он јој показује на лепушкасту слушкињу у хамбуршкој капици на заглађеној коси, у белој кецељи, и памучном оделу. »Јест, то је та Аугуста!« — узвикује дама готово уплашена. — »Јест, јест, та радо прави такве комедије,« вели чиновник, »морамо се пожурити да је ухватимо, иначе нећемо од ствари уопште ништа наћи; одавно ми њу знамо; шест пута је била хапшена.« —

У вези с албумом злочинаца, стоје регистарски листови и спискови знакова уз које још долази и збирка надимака, злочиначких. Регистарски листови, чији се бројеви слажу са бројевима у албуму, садрже личне податке потребне при претресима. Претпоставимо, да је какав лопов већ у албуму: испод његове фотографије стоји број 310; кад чиновник нађе нумеру 310 од регистарских листова, одмах ће ту наћи поново слику лопова, поред које, сем тога, стоје написмено и доцуне: »Химелман, Фридрих (у ствари Хершел), обућар, трговац. Рођен 7. марта 1853. у Варшави. W. 2931, A. G. (Нумера акта варшавске полиције). 1883. због кесароштва у друштву у Сарлуису — 2 године затвора 10. априла 1884. кесароштво (Констанц) 2 месеца затвора. 13. јула 1888. пожара у друштву. (Бон) 2 године 9 месеци затвора.« Криминални комесар или истражни судија могу сад врло лако да набаве даље податке о овом лопову.

Спискови знакова, који исто тако испуњавају врло велике свеске, подељени су овако: коса, очи, нос, уши, руке, ноге, очиљци, гук, тетовирања и муцавост. Ако на пример отворимо главу носеви, онда ћемо наћи нпр.: »Тиле, Ернст, 221 (ово је опет број регистарског листа, па дакле и албума злочинаца, грбина носа у лево савијена,« код ногу отприлике: »Верктаг, Фридрих, 751., лева нога краћа него ли десна,« или код тетовирања на која се често налази код злочинаца: »Шмит, Ернст, 6610. На грудима један орао, на десној мишици два укрштена мача, један анђео и једна жена, на левој мишици грб и змија.«

Врло је интересантно азбучно размештање надимака злочиначких, која стоје у вези делимично са презименом, делимично са местом рођења или с некадашњим зани-

мањем или са спољашношћу њиховога носиоца. Ова њихова назначења бележе се отприлике овако: »Емил Келнер — Емил Бекер, Келнер; 21. маја 1862. рођ. у Берлину. — Разбојник. — Или: »Штралсуидац Алберт. — Алберт Бруц, месар. 18. јуна 1856. рођен у Штралсуиду. — Сељачка варалица.« — Или: »Аугуст-Карамбол. — Карло Фридрих Ернст Шнајдер, рођ. Шулице, 4. јануара 1858. рођ. у Берлину. — Разбојник.« — Да поменемо само још неколико имена. Напомињемо да берлински злочиначки свет познаје: »Мртвачку главу,« »Улана Ота,« »Пекара Едел,« »Сивога Атона,« »Матроза Алберт,« »Кармерунера Фрица,« »Адолфа Зјала,« »Црног Рихарда,« »Дрског Освалда,« »Сликара Густава,« »Сомотску главицу,« »Плавог Аугуста,« »Штудента Освалда,« »Ота куvara,« итд.

И ово додавање надимака донело је већ многе користи. Једном је у видарској улици било извршено опасно разбојништво, и извршиоце су залуд тражили; у то се једнога дана пријави криминалној полицији један занација, који је становао у истој улици и саопшти, како је његов дванаестогодишњи син, неколико вечери једно за другим наилазио пред кућним вратима на два човека, од којих је случајно два пут чуо име »Црвени Ота.« Криминална полиција нареди да се од сада оштро припази на тога Црвенога Ота, на кога она до сад није никако ни посумњала, па онда да му се претресе стан, и управо нађе да је он један од оних разбојника, који су учествовали у оном разбојништву.

Још је већа потпора у оним списковима знакова, и овде ће бити довољно да наведем само један пример. Дође једном криминалној полицији једна удовица и с њом једна њена ћерчица; нека лопужа која се претварала да хоће да узме под кирију собу, покраде је. Кад су изнели пред њу албум злочинаца, она не могаде наћи слику тога никоговића. Али кад су је упитали да ли јој није пало у очи ма шта било на његовој спољашности, онда кликну ћерчица: »Мама, ја сам баш добро видела, он је имао на једном палцу један зарез, један ожиљак.« Чиновник потражи међу »ожилци« и одмах нађе лопова, с којим се потпуно слагао опис те госпође; истога дана после подне он је био ухапшен, те га изведоше пред госпођу и она га познаде — година дана затвора била је казна.

Даље, врло је опсежан материјал како да се похватају оне варалице, које фалсификују рукописе и раде на имитацијама жигова. Један је сандук пун пунџат таквих фалсификата, и на сваком листу стоји име фалсификаторово. Претпоставимо случај, да је на основу неког лажног писма или печата каке фирме, дигнута од каквог трговца роба на пошти и оштећени подноси тај лажни напис криминалној полицији извести је о томе. Ако варалица није »новак« какав, онда се са прилично сигурности може рачунати, да се између ових хартија овде сигурно налази још какав фалсификат његов, и да ће га врло лако пронаћи чиновник, који је познат са овим задатком и има искуства у томе.

По изгледу врло је опсежно, а међу тим је са свим просто уређење, по коме се за

два сата могу претрести све гостионице берлинке, и сви пансионати, те да се испита: да се у коме од њих није склонио какав разбојник, што је са стране добегао у Берлин. Берлин је подељен на тридесет квартова, гостионице и станови за странце у свакоме кварту исписани су све на поједном листу. Ако сад треба да почне таква једна потера, онда се изашћу тридесет чиновника, од којих свака има да претресе куће које су исписане на његовом листу; после два сата сваки може да извести шефа да ли је претрес имао каквог успеха или не.

За везу с осталим немачким и страним полицијским управама служи »Централни полицијски лист³⁾« који се штампа у двадесет и пет хиљада екземплара, и који разуме се, доноси и фотографске слике оних злочинаца, до чијег је личног упознања стало берлинској полицији. Његов је садржај врло шарен и многом би сиротом романсијеру могао пружити богат материјал, јер су у њему саопштене »биографије,« а нарочито биографије швиндлера и мангуца, цуне су интересантности разних врста и често пута имају врло романтичних и еротичних ствари; сем тога, у њему су опомене и писма, личне потице о одбеглим лоповима, тачни описи оних, који по свој прилици носе лажна имена, саопштена о симулантима, позива на суђења, и томе сличних ствари.

Ма колико да су велика ова помоћна средства криминалној полицији, она ипак нису довољна, те да се борба са берлинским злочинством оконча вазда победом, — за то су потребне и живе потпорне трупе, и то су тако звани »вигиланти« или »петрогрошићари;« последње име носе још од оног доба кад су за сваку своју услугу добијали по пет гроша у сребру. Вигиланти су обично изишли из злочиначких кругова, или су им, пак, толико слични, да их можемо рачунати у њих; на тај начин они докуче многу вест о каком намеравао лоповлуку, те на време известе полицију о овим својим посматрањима, како би она могла да употреби претходне мере. Али, ако злочинци дознаду, да когод од њихових игра улогу достављача, онда је он свршио за сва времена, или га пак направе згодним оруђем његових ранијих другова, подмећући навлаш лажне гласове и обмањујући на тај начин полицију. Покашто вигилант служи и полицији и злочинцима, то јест служи оној страни, која га боље плати, а нарочито злочинцима скупо продаје своје ћутање. У овоме се готово вазда има посла са сасвим прљавим, а ни мало поузданим карактерима, али криминална полиција не може да буде без вигиланата, те мора да пази на њихова извешћа.

Пре свега пак, код криминалне полиције вреди опет реч: »Помози сам себи!« и у свима случајевима криминални су чиновници остављени сами себи, својој раду; снага воље, проицавост, окретност, претварање, телесна снага — то су отприлике особине, којима мора располагати ваљан криминалан чиновник, ако хоће да што ваљано испослужује. Њихове су дужности најтеже што их човек може замислити, њи-

³⁾ »Central-Policiblatt.«

хове одлуке могу да спасу живот људски, али могу и читаве породице да сурвају у пропад и беду. Често у личној опасности, у борби с талогом људским, они вазда морају да сачувају мирноћу и мудрост, вазда се сећајући своје велике одговорности. Много је стало до њихова оштроумља: данас по трагу каквог одбеглог благајника, стоји чиновник на каквој железничкој станици у оделу каквога носача, и као да никако и не гледа у путника што је баш сад дошао а међутим посматра с највећом пажњом; сутра га налазимо у елегантном оделу испод „липа“ где игра наивнога странца, те да тако примамима овог или оног лопужу; одмах сутра дан иде стопу у стопу кроз Берлин за каквим сумњивим злочинцем, преобучен у каквог радника, прикучи му се у каквој крчми а да он то и не опази, па му стане посматрати понашање. Па онда опет видимо га као хлебарског момка без посла, где се увлачи у хлебарнице у којима су тако често страсне коцке; или се затвори у какав стан, у који разбојници мисле да провале, па изненади господу баш кад су у највећем послу.

Криминални чиновник и злочинац — наравно, има изузетака — нису баш тако на омрази као што се говори. Злочинац, наравно, види у криминалисти свога непријатеља, али како је он уверен у истинитост свога основнога принципа: „Својина је лоповлук,“ тако је исто уверен и у то, да је баш позив криминалисте да њега, злочинца, гони те да буде од што мање штете; то је његова дужност и зато се он плаћа; то му дакле човек не може примити за зло! Јест, често се поговарало, како покашто између ове две, са свим противне стране, постоји нека врста узајамног поштовања према лукавству и труду, с којим гледају да један другог ухвате и да се извуку један испод другога, и није редак случај, да се из уста каквог злочинаца чују похвалне речи о каког особито ваљаном криминалном чиновнику. Зато врло ретко и долази до крвавих борби између криминалних чиновника и злочинаца, па шта више, догађа се, да заступници обеју страна пријатељски седе крај чаше пива и причају један другоме о својим доживљајима, нарочито у време, кад је какав штрангов баш издржао последњу казну а нову још није заслужио.

Главну масу криминалних чиновника сачињавају *kriminalschutzmann*-и. Они су изишли из униформисане бранилачке чете, из које најпре излазе на шест месеци да се огледају, па их додаду криминалној полицији; ако се покажу, онда стално ступају у њену службу и за навек скидају униформу шццмана, пошто у својој новој служби носе само грађанско одело. Његов знак распознавања јесте колико талир велика метална медаља, која на једној страни има орла, који лебди изнад вароши Берлина, а на другој речи: „краљевско пруски полицијски чиновник“ и нумера медаље. Ово је уређење још из године 1809. У то су се време, за време француског становања, толико умножиле покрађе, да су се оно неколико полицајаца морали помагати поузданим приватним личностима, те су приватне личности онда носиле ове медаље, као доказ и знак распознавања. Па и данас она служи, разуме се, још непрестано истоме

циљу, и на основу овога знака сваки криминални чиновник може одмах да предузме затварање, и да потражи помоћ униформисане полиције.

Наоружање криминалних чиновника, и то револверима, тек је од скора заведено. Чиновници их опет употребљавају само у крајњем случају — као нпр. пре неког времена, кад је један криминални чиновник једнога злочинца убио (уосталом ни пошто намерно). Иначе се они ослањају на своју телесну снагу, која их готово никад не изневерава; исто тако ретко ће кад употребити и лисице. Оне се састоје из два мала дрвена беоцуга, састављена једним конопчићем од танких црвених жица. Те беоцуге чиновник узме у руку, пошто конопчић обавије око чланка на десној руци ухваћенога, и при најмањем покушају његовом да побегне, конопчић дубоко засеке у месо; при томе је чиновнику десна рука вазда слободна, те да тако може савладати сваки отпор свога заробљеника.

Из дана у дан, криминалној се полицији прикучују све новији задатци, и са сваким даном њихов посао све више расте, и они га готово увек брзо и сигурно отаљавају; а ако се томе дода: да сада у Берлину има преко тридесет хиљада људи, који на лоповски начин траже своју зараду, онда — но о томе други пут.

ПОСТУПАЊЕ С МЛАДИМ ЗЛОЧИНЦИМА И НАПУШТЕНОМ ДЕЦОМ

(НАСТАВАК)

Ово нас извођење јасним језиком поучава, на шта се треба код деце понајвише обратити пажња. Свако умно рођено дете има у себи толико опште урођености — способности — да се помоћу нормалног развитка може прилагодити свима карактерним приликама, које су на исто у првим годинама први утисак оставиле; но етичке и духовне снаге могу се једино помоћу брижљивог васпитања омогућити.

Постепеним сазнањем једнога детета, а благодарећи утицају спољна света, оно постаје способно, да на утиске реагира и да подражава сваки нов, поглед ма каквој делатности; у времену, када се с једне стране страх и бојазност проузрочи, ствара се с друге стране воља, жеља и радост истога. Дете захтева ово или оно, и у случају ускраћивања, безразложно се љути, пропраћајући срцбу своју дрско у безмоћном гневу дерањем, лупањем и претњом противу онога који му је ово ускратио. И тако се тим начином развија постепено разлика код детета између допуштеног и недопуштеног и што се односи и дела специјално на пословање исте догађаје при којима заповест или забрана главну улогу има да игра а доцније се то разликовање распростире и на сличне појаве.

Па и поред тога, овде не може бити говора о појму доброг и злог што се тиче њиховог обичајног значења. Разликовање допуштеног и недопуштеног мора дете и доцније да прати, и то у првим данима ње-

говог иступања из фамилије, његовог остваривања из куће родитељске, при његовом додиру са другим лицима, другом децом, нпр. у школи, при многобројним утисцима на улици и јавном саобраћају. Овде се врло лако могу учинити погрешке противне правноме поретку, особито када брижљивим васпитањем нису одређене границе детета у погледу доброг и злог, допуштеног и недопуштеног, нарочито када се путем поучавања исто сазнање не може распрострети на спољне утиске и надражавања изван куће. Школа једино допуњава домаће васпитање, особито помоћу религијског поучавања, треба да се душа детиња етичким преставама наложи.

Такође и тада, када је дете већ почело с правим појимањем разликовати добро од злог, право од неправог, чини се исти прелаз, то се врши истим фазама развитка, као што мало пре рекосмо у погледу разумевања о допуштеном и недопуштеном. Савест је будна само у случајевима, када се радосна чувства као неправо појаве или као таква осете, иначе пре појаве истих, она је успавана. Само у сличним случајевима неправо ће се од првог разликовати и радосна ће чувства обичајним мотивима савладана бити; постепено доспевају етичке преставе до такве снаге, да су оне доцније на све радње од утицаја. Са овим није казато, да су ове преставе код свих једнаке и да оне исту снагу имају као и код одраслог човека. И сада је природан утицај младићских година веома моћан. Млад човек готово увек посматра једну ствар другачије него зрео; први подлеже дражењу које му обећава непознате радости а које на старијег никаквог утицаја нема; код првог се појављује многоструко уобрежење у место оскудног искуства и представља му извесну ствар у битно другој светлости него што то може изгледати искреном и зрелом човеку.

Када дете, а према томе доцније одрастао човек, с погледом на карактерна својства правнога поретка није постепено избржано, односно однеговано и то тако, да му иста служе као путовођа у његовом даљем кретању, то је конфликт између њега и законског поретка неизбежан, јер његови природни егоистични нагони, или нагони сопствени њему као индивиду или нагони који су произишли странпутицом хрђавих примера, не могу се никојим другим контра мотивима задржати. Таквих, који поштовање у погледу свога васпитања од других ни уколико не уживају, има веома много. Многи родитељи не могу, многи неће, многи хоће и желе своју децу добро однеговати и они би све за то жртвовали, али прилике им не дозвољавају, да потребно време за то добију и потребна средства на то употребе. Само умерено однегован и у погледу душе и тела потпуно зрео човек, у стању је да нагоне своје у границама законских прописа уздржава.

У овоме тек времену може бити говора о кривичној одговорности извесног лица.

Шта помаже једном младом човеку, што право од неправог разликовати може, када истом као природна последица његовог младићаног живота морална снага недостаје, те да стане на пут својим неморалним наго-

нима или када су њему, оскудицом сваког однегована, појмови о праву и неправу са свим празни, и за њега, у погледу његових одношаја, исти се нису могли уздигнути до појма о допуштеном и недопуштеном. Криминална му казна не ће моћи сигурно дати потребне моралне недостајуће зрелости.

Морална зрелост, која у исто време еквивалентни део кривичне зрелости у себи садржи, није у истим годинама код свих младих подједнака. Неједнаком природом, неједнаким однегованем, неједнаким животним одношајима, иста кривична зрелост није код свих у једним и истим годинама старости једнака; она не почиње код свих у једном истом добу старости развијати се и не свршава се у истом добу зрелости.

Све се ово мора од стране судије, при кривичним делима, посебно испитати, да ли је у извесном конкретном случају, код извесног злочинца, одиста моралне зрелости било, те да се према томе може казнити.

За све младе деликвенте, који су од природе или иначе оскудним васпитањем толико неразвијени, да се у погледу казне као незрели имају сматрати, за њих као природна последица још једино остаје довршење њиховог васпитања брижљивим путем, и то према потреби под државном контролом или под контролом државних органа. Јер, ако у оваким случајевима нема места државној казни, то и поред тога држава не сме насрам њих индиферентна остати, те како би таква лица и на даље зла дела чинила.

Где се домаће васпитање као недовољно показује, или где је кривично дело од особите опасности по правни ред, ту је онда потребно, да држава васпитање у своје руке узме, или у најмању руку исто контролише, те како би млади злочинац при томе једино учињеном већ делу остао, и не би у будуће скренуо на даљу стазу злочиначких дела, те тиме стална опасност по друштвени ред био.

Но с тим још није све учињено. Врло велики број деце расте без потребног васпитања, којима свако руководство, било кривично или без кривице родитеља као добро фали, а међутим која једино још случајем нису ни једно кривично дело до сада учинила, или ако су учинила а оно нису за исто ухаваена. Очекивати при овом, да кривица буде утврђена, било би врло опасно а међутим веома неправично. Особито опасно је за општност, јер се у овакој неоднегованој деци, у многим случајевима, крије већ клица и почетак за даљу поквареност и пропалост, него што је то случај са понеким који је случајно и на делу ухаваен; неправда се дакле деци чини, када се за исту у обичном животу каже, да су у бару покварености и неваљалства наступила, одакле се према предвиђању са сигурношћу може казати, да злочинству корачају а која се међу тим добрим васпитањем спасти могу.

Доба, у коме се интелектуална зрелост из природних узрока, код младих као недовољна има сматрати, јесте према немачким приликама време до шеснаесте године, у времену дакле полне зрелости. По свршетку шеснаесте године, може се врло мали број оних наћи, који се као интелектуално незрели могу сматрати; од те године

интелектуално неразвијени су понајвише они, чији развитак због болести или због оскудног васпитања у погледу развитка бејашу препречени. Узимање, да интелектуална зрелост готово увек пре свршетка 16 год. наступа, јесте најсвечаније од лекара и педагога оспорено. Мора се нарочито крајња граница одредити, до које интелектуална зрелост траје и за које је искуство меродавно. Свако одређивање таквих граница било би илузорно, јер има веома много случајева, који са овим ограничавањем интелектуалне моћи човечије, не стоје у сагласности. Но то су појаве, које се не могу отклонити, и због тога се преко истих ђутке мора прећи. За кривично зрела лица, морају се и казнена средства младишког карактера умерено изабрати и то тако, да њихова примена попуњава оно, што једном младом карактеру фали, те да се тим начином извојује победа над жељом у погледу осећања да и у будуће кривична дела чини; овде буђење свести у погледу осећања, често помоћу укора, тамо кратко али при том енергично примењена казна као опомена и плашња, тамо казна од подужег трајања, те како би се попунило оно што је однегованем задоцњено, — напелетку још једна казна са особитим трајањем, која је не само ради поправљања, већ и због тежине и опасности кривичног дела којом треба да се покаже, да се несоцијални елементи друштва из истог могу изгурати, када се исти о друштвени ред огреше. Али никада се млади злочинци не требају сматрати као потпуно изгубљени; због тога се према данашњој правичности требају сва кривична средства отклонити, која за собом казну робије, губитак грађанске части итд. као последицу повлаче.

При правилној изради законској ових основа и одговарајућем руковању, биће број злочинаста младих енергично сузбијен, у колико је то, разум се, могућно, а с тим би што је најглавније, прираштај у погледу злочинства по позиву био ограничен.

Ако упоредимо постојеће право са овим излагањем, онда се може без сваке сумње увидети, да исто није згодно, противу младих злочинаца борити се, што знатно доприноси, да се велики број младих злочинаца у статистичким датима налази.

Граница, у погледу кажњавања, почиње већ с навршетком дванаесте године, међу тим, казна мора, као што је горе наведено, настати, када је делање у погледу казниности са довољно разбора извршено. Строго према смислу закона узевши, овај је услов скоро код свих младих злочинаца у 12 години дат.

Иначе, како би другојаче могло бити, полазећи од деце духовно неразвијене, душевно немоћне и идиота. — Већ дете у седмој или шестој години зна, да не сме красти а то је од родитеља или учитеља чуло, јер крадљивац иде у апс; оно је у кући или суседству чуло или од неког другог, да је овај или онај, кога он, познаје, због крађе у затвор отишао, оно шта више, можда зна, да овај или онај дечко исте школе, у којој је и сам, због крађе већ у апсу био: и тако се увиђавност у погледу казниности извесног кривичног дела постепено развија.

Тако исто иде са развитком поменути увиђавности у погледу: повреде тела, оштете туђих ствари, преваре, убиства и паљевине. Само се не сме заборавити да се испита, да ли је поменута увиђавност на таквој висини одиста била. Не ће можда бити неинтересантно, у место даљег извођења нешто из једног решења Касационог суда саопштити а, нашто ћу ја овде смети да изјавим, да је исто излагање наишло на опште одобравање целокупне теорије и праксе а која гласи:

„Према § 56 са свим је маловажно, да ли ће кривац моћи увидети, да ће његово дело бити противно обичајном праву; за њега је много важније, да увиди казниност самога дела. Осим тога, закон захтева велики разбор и увиђавност, дакле онај ступањ умнога развитка, који је потребан за познавање казниности извесног дела, а не захтева ону меру интелектуалног развитка, која је потребна за уздржање, да се извесно кривично дело, као противу правно не учини. Овим законским прописом први судија дакле не бејаше на чисто, да ли оптужени „довољно способности имађаше у погледу оцене онога дела, које чини.....“ „Смисао закона не тражи, да је оптужени казниност свога дела увидео, већ само, да је он потребну увиђавност имао, те да казниност увиди.

Према овим речима Касационог суда, не потребује више никакав доказ за горње тврђење, да то што закон у погледу казниности захтева, у самој ствари сваки дванаестогодишњи дечко поседа, и да према овоме одликовању, законске претпоставке у погледу казниности, законодавац допушта, да се питање у погледу наравствене зрелости младог злочинца особитом испиту подвргне. С правом је на то још примењено било, да законодавац захтева, да би неко на казну могао бити осуђен, да је једно такво лице при извршењу извесног кривичног дела знало, да је исто кривично, па према томе и кажњиво, да је, дакле, мотивисано делало.

Но са овим ипак не би било много поможено. Заборавља се при овом среству за поправљање, да страх од казне над оним, чије дело при извршењу није етичким мотивима одређено, никакво плашеће дејство не испољава, и да тај страх и ако у опште постоји, у моменту решења и жеље да дело учини, показује се као једна врта стидљивости и свакојако помисли за казну бивају надом, да се због истога дела неће ухватити, сузбијени.

При том се још не треба заборавити, да некажњеним младим злочинцима важност криминалитета остаје са свим нејасна, да су њима у доцнијем времену последице истог са свим стране, или што би најмање било, да они о том апсолутно неправилне појмове добијају, и да су они доцније као одрасли, остали без свега онога, што би их у раду могло руководити а што би им сачувало углед, што би код њих изазвало страх због срамоте, да не изгубе звање екзистенцију итд.

Према речима законодавчевим, изгледа, да је исти свој циљ промашио, јер по истоме казниности зависи од умне зрелости или неспособности младога злочинца у погледу

његове опредељености, односно његовог држања у моменту извршења крив. дела и исти законски прописи дејствује тако, да хиљадама њих годишње казну претрпе а који у самој ствари нису зрели. Ја питам за све ово криминалистичке праксе, у колико они младе злочинце пред собом до сада имањаху, а о чијој се интелигенцији раније мораху чудити а који међу тим никакав траг душевног развитка у моменту лукавог, окретног и с потпуним планом до исприности изведеног кривичног дела не поседаху, који се са нарочито скројеним планом лажи бране, а који, међутим, ни појма немају у погледу онога што су учинили, који ништа у погледу греха не осећају нити могу какав грех осетити, јер њихова увиђавност у погледу разликовања забрањеног од незабрањеног може да се на равној ноzi стави са увиђавношћу одраслих, ипак они се морају у патолошком погледу као младолетна посматрати.

Таква се слика може добити код невазпитане, разуздане младежи у великим варошима.

Рашта треба свој деци казна лишења слободе, умерена према „годинама младости,“ сразмерно њиховој урачуљивости; нашто ће им иста па ма и на дане тачно умерена била, па ма суд на главном претресу и капље од суза приметно, које су можда последица страха или неизвесности шта ће последњи тренутак донети, па ма оне и сигуран знак у очима суда биле, да су последица злочинчевог кајања¹⁾. Извршење казне је овде без икаквог дејства, премда се сви они о томе неће уверити који мисле, да се је величанство права повредило, када се свуда не рече: овде кривично дело, тамо одмерена казна! Кратка казна је без икаквог дејства, па било да се потпуно изврши или да се поштри, када је извесно кривично дело последица нагона младишке незрелости, који је толико још неразвијен, да се једном таквом нагону не

¹⁾ Не могу а да овде не испричам један случај у погледу овога, и то, не по званичним датима, већ што сам ја у свом приватном животу доживео а за чију, истинитост ја лично гарантујем; исти случај врло лепо илуструје могућност, да се правична пресуда у погледу унутрашњих осећаја и душевног стања злочинчевог за 10—15 минута главног претреса добије, а који случај врло лепо илуструје утицај казне на младог злочинца. Пред првостепеним судом стајаше 12½ год. дечко због две крађе с пробијањем зграда, а који је иначе, као што се из предистраге види, до 12 године скоро преко двадесет крађа извршио био. Неоднеговано, невазпитано, хрђаво одхрањено, без икаквог школског васпитања, јер бејаше веома неуредан ђак у школи, право дете великих вароши, коме међу тим неуредност и лукавство из очигледно сева. Да исто увиђавност казнимости кривичног дела до потпуне разборитости поседаше, у то нико не сумњаше. Исти бејаше и поред свих очигледних доказа у предистрази потпуно своја дела тајно. На главном претресу напрасно признаде он све, купајући се у роп од суза својих. Па и поред тога мени се то не допада, посматрајући дејство његових суза његовим признањем на судеће судије. Исти дечко би осуђен на 15 дана затвора.

Идућег дана за тим, сазнао сам позитивно, да је осуђени дечко апсанске другове своје у погледу свога држања на главном претресу овако обавестио: „Ја сам зајудао и они (судије) вероваху, да се кајем и да сам због тога све признао, јер вероваху да то чиним респектирајући, суду и тако сам вам са 15 дана затвора прошао.“ Пресудом се факт судије нису преварила, да је исти довољно увиђавности у погледу дела поседоа. — После 6 недеља бејаше исти дечко због крађе пред судом.

може одупрети. Казна би дакле само тада успеха могла имати, када би у стању била на душевни развитак младог злочинца да утиче. Али она може страх породити! Упитајте једном младе дечаке, који су први пут после кратке казне у слободу пуштени шта осећају! Многима се је то сасвим допало, о значењу превременог отпуштања нема ни један појма, а од страха у погледу затвора никаквог трага, премда су тамнички живот потпуно упознали. Ова и оваква казна нема ни толиког дејства на отпуштеног младог, да полазећи из затвора родитељском стану, не учини поново исту врсту кривичног дела, само ако за то прилику улучи. Казна је и сувише кратка да би се ма и трупка доброту у младишкој души од стране тамничких васпитника усидити могло; млади се злочинац враћа у слободу, онако мило као што је без икаквог страха у затвор и отишао.

Д-р Андра Гвозд. Живоновић.

(Наставиће се)

НАГРАИСАО

Пише Д. С. Ј.

Доста давно, биће већ неколико година, како ми је неки мој пријатељ причао овај, мало смешан догађај:

„Био сам“, вели „ђак у Веве-у, у Швајцарској. Редовно свакога дана по подне одлазио сам у кавану код „слободе,“ те пио каву и играо билијара. Једног дана пође са мном и мој друг Паја. Седимо ми тако за столом; ја сам већ испио каву, запалио дебелу цигару, па пушим и гледам, како се ту до нашег стола картају два дебела господина — играли су „пикета,“ Оном, што је мени окренуо леђа, видим карте, и већ сам двапут приметно, да грешни прикартирању оних пет карата. Ако он избаци зелене, онда му баш — као из ината дођу зелене, а ако баци тикву, онда ето ње, те тако никада да броји бар пет карата, а о четири кеца, краља или даме ни помена.

Док сам ја тако пажљиво посматрао ове играче, мој је друг испио каву, па и он хоће да мало пуши, али на жалост нема дувана, те се за то обрати мени. да му позајим једну цигару. Таман ја почех вадити из џепа, па онако као „господин“ човек, немарно посматрах неку слику, што стајаше близу врата, а врата се отворише, и у кавану уђе неки Турчин. И то Турчин у правом смислу: са дугачким шалварима, са црвеним еменијама, са белом чалмом на глави, а чибуком у руци — прави Анадолац.

Чим затвори врата за собом, он стаде; погледа на једну струку каване, погледа на другу, свуда пуно људи. Неки се картају, неки пију, неки бистре политику, а неки ваљда сањају о љубави и бесмртију душе. Нашао се Турчин у небраном грођу, па не уме да се макне с врата; већ га неколико њих гурнуше вратима у леђа, улазећи у кавану, а он се само помакне, па опет стоји. На послетку дође и келнер, да изврши своју дужност — да га пита шта жели, али узалуд, он не зна ни беле немачки.

Беше ми га жао, видох да је запао човек у туђини, а не зна језика, те се тако реших, да га позовем себи, пошто знаш, да ја говорим турски.

„Бел бурда кардаш“, (дођи овамо брате) рекох му, показујући му руком празну столицу за нашим столом. Не верујем, да би се мати више обрадовала јединцу, кога виђа после десет година, него што се он обрадова кад чу речи свога језика. Притрчао је столу, па ме, не обзирући се, што су се други смејали, загрли, говорећи: „не знам јеси-ли Турчин, али си ми брат, кад си ме избавио ове невоље: ово је већ трећи дан, како ни с ким не прозборих ни речи.“

Принудих га да седне, па да ми онда каже, од куда он на далеком западу.

„Из Цариграда сам брате,“ поче он. „Овде ми је брат био у школи, па како се тешко разболио, писао ми је да дођем, да га водим кући. Брат је, у туђини је, па још болестан — не имадох куд, но да га послушам. Кренуо сам се од куће пре 20 дана; до некле сам путовао морем, и ту таворих које како, јер их беше који знањаху турски, али од како се повезох проклетом железницом, да Бог сачува. Не знам ни како се зваше место, где први пут седох на ту проклетију, али биће да није у овој држави, но у којој другој. Не знам ни докле ми је извадио карту мој пријатељ, кад се одвојиш од њега. Толико само знам, да су ме после вожње од 5 до 6 сати изгурали из кола. Видео сам се наједаред у некој великој вароши. Питао сам кога сам год срео; како се зове варош; показивао сам адресу мога брата, али свако сагињаше раменима — они не знањаху турски, а ја њихов језик још мање.

После по сата вратио сам се железничкој станици. Већ је и други пут звонило, за знак поласка, а ја без карте скочих у вагон. Влак се крену, а кондуктер зађе да прегледа билете. И мени је говорио нешто, а ја место одговора извадих кесу с наполеонима, и виках: Веве, Веве! Кроз пет минута донео ми је карту; за где је гласила, нисам знао, нити сам разбирао, ја сам само хтео даље, мислећи, е ђу кад тад наићи на кога, ко ће ме разумети. Али код прве штације, мене опет избацише на поље. Предадоше ме неком војнику, жандари, шта ли је, те ме он одведе некуд, ваљда је каква власт. Тамо су ме питали дуго, а ја слегах раменима, и показивах адресу мога брата. Опет ме одведоше на железничку станицу, и ја сам кроз по сата путовао, опет незнајући куда. Путовао сам дин и ноћ; пролазио сам поред станица са разним именима, али Веве-а никако не чух. Тек у јутру око 8 сати стаде влак пред једном станицом, и чух да кондуктер виче Веве, Веве, Веве, понављао сам и ја, и скочим из вагона.

Првог кочијаша, што сам видео, дозвоа сам, и тутнуо му адресу мога брата у руке. Он ме је одвезао право њему, а путем су гледали на мене као на какво чудо. Брата сам затекао скоро на самрти. Само још очи севаху оним жаром, што је својствен деци са Вовфора, а друго га не издаваше за живог човека, тако је страшно оболео.

Мој долазак није га могао спасти од смрти; јуче је сарањен, а ја ево не знам

ни шта ћу, ни како ћу?! Морам се враћати кући, али кад помислим на муке, што пропатих доведе, чисто се не смем кренути.“

„Ја сам га охрабрио, да ће се вратити лако, јер ћу му ја написати све што треба, те ће по томе лако отићи кући. Благодарно ми је Бог зна како. Са тешком се муком одвојио од мене, и обећао, да ће сваком Србину, где год га буде нашао чинити добра, само да се одужи мени. Толико је он ценио ову моју малу услугу.“

Кад сам слушао ову приповетку мога пријатеља, ја сам се слатко смејао, представљајући себи грешног Турчина, како се мучио путујући, да одоле братским осећајима. И да ми је когод тада рекао, да ћу и сам тако проћи, ја би му се насмејао и рекао, да је луд, али није било тако.

Пре неколико године, вољом или невољом, ишао сам у Русију. Како сам за тамо ишао преко Аустрије, то сам, разумевајући швапски, оно, што су Швабе заборавили, прешао сретно руску границу. Пробавио сам тамо шест и по месеци па кренуо натраг. Дошав у Одесу, укрпао сам се у лађу, која се, мислим, зваше „Тургењев“, а возила је до Рене, рачунајући, да ту прећем у другу, која би ме довезла амо. При поласку предао сам ствари агенцији паробродског друштва, да их отпрати истом лађом, на којој и ја путујем, али кад сам био у Рени, од мојих ствари ни трага ни гласа. Ако нисам хтео да жртвујем исте, онда ми није ништа друго остајало, но да се вратим натраг у Одесу. Тако сам и учинио. Узео сам од агенције своје ствари, и решио се, да се преко Румуније вратим. Извадио сам карту за Јаш, стару престоницу румунску, и после путовања од 24 часа, ја сам био тамо.

У Јашу стоји влак по сата, па онда један полази за границу аустро-угарску, а други за Роман, где преноћи, па сутра дан иде даље за Букурешт. Пошто сам извадио карту, ја очекивах, да се крене влак. Како не знаћех, који се влак пре креће, да ли за Роман или аустро-угарску границу, то се обратио некој баби, која до мене стајаше, и разговараше се руски са неком младом женском. Не знам, или ме није добро разумела, или је тако хтела, тек она рече, да први иде за Роман. Ја ућох у вагон и с уверењем, да путујем за Роман, премишљах, како ћу слатко спавати, после тако дугог путовања.

Одмах после поласка кондуктер је прегледао карте, али никакву примедбу не учини, те ја путовах даље. Али кад беше пред последњом станицом, почеше скупљати карте, и тада кондуктер примети да је моја карта за Роман а не за ову станицу.

Почео ми је говорити влашки, али како ја не знаћех влашки, то мој сав одговор беше: „њушћу румуњешће“ (не знам влашки). Он онда поче француски, али ја сам и тада вртио главом.

Покушавах да се споразумемо: немачким, руским, или којим од других словенских језика, али онда његов одговор беше „њушћу!“

Кад већ видох, да се не могу споразумети, ја изађох из вагона и после по сата исти кондуктер готово ме силом угура у вагон, те тако опет у Јаш.

На јашкој станици лако ми се било споразумети, јер је ту и шеф станице говорио

руски, те тако сазнадох, да ми око седам сати увече ваља поћи за Роман, где морам преноћити, па тек сутра дан продужити пут за Букурешт.

Кад сам сазнао, да нема директног воза за Букурешт, ја сам скоро очајавао.

У напред су ми излазиле пред очи слике, које су се већ одигравале између мене и влашких железничких чиновника, и завршавале оном кобном речи: „њушћу, њушћу!“

Ово ме је определило, да још овде на јашкој станици тражим некога, који зна руски или немачки, а међутим, и он путује за Роман.

И за дивно чудо, први господин, који је седео за мојим столом у рестаурацији, кад сам га ословио руски, рече ми да путује за Роман.

Каква случајност мишљах ја, и какво задовољство, што ћу путовати у друштву човека, који ће ми знањем влашког језика олакшати и онако тегабан пут.

Цела појава овога новог познаника чинила је на мене пријатан утисак.

Година тридесетих, омален, плав, у одећу доста добром, он представљаше више једнога од јашких Евреја него ма кога другог, али он ми се представи као Пољак.

„Био сам, рече, ђак на кијевском универзитету, па сам морао отуда побећи пре једне године, јер је власт сазнала за наше ђачко удружење, које је имало задатак, да ради на ослобођењу Пољске.“

„Сад, вели, идем у Роман, где је главни стан одбора пољских и бесарабијских завереника, којима носим извесне поруке, које сам данас добио из Русије од наших другова.“

Није ми било непознато, да у Русији постоји ђачко удружење, које се носи утопијама о ослобођењу Пољске, па сам ово његово казивање примио као апсолутну истину, па чак и сам постао поверљив према њему.

Он је, међутим, говорио необично много, и сликао живот Пољака тако несретно, да сам и сам почео осуђивати тиранију руску.

Наравно, да је ово поверење одржило и мени језик, и ја му до ситница причао прилике у Србији и догађаје из свога живота.

„Ако се не варам“, рече ми овај нови познаник, „Србија има и свога златног новца, који је цењен на светским трговима по количини чистота злата, коју садржи. Можете ли ми учинити задовољство да видим један златник, јер га још нисам виђао?“

Сав новац, што сам га имао, сем једне руске новчанице од 50 рубаља, која ми је била у нотесу био ми је у наполеонима, међу којима је било и српских, и ја без имало размишљања извадих оно десетак наполеона, колико их је свега и било, и предадох новом познанику.

Он их је вешто претурао и враћао све натраг, док није наишао на један српски, који озбиљно разгледаше.

Интересовао се за натпис, за лик владара, за назив и т. сл., па кад је задовољно љубопитство, он ми врати и њега.

Таман ја покупих новац и вратих новчаник у џеп, а звонце, које је имало да

позове публику у воз, зазвони и ми пожурисмо у воз.

У купеу бесмо сами.

„Каква згода за спавање“ рече мој сапутник, и већ намести узглавак па леже.

Мени се није спавало, него сам онако кроз прозор посматрао пределе кроз које смо пролазили.

Месец је сијао као дан, и према његовој светлости огртавали су се предмети у много већој размери него што су.

Пошто смо тако прешли неколико станица, кондуктер отвори купе уз облигатну напомену „Роман“, којом приликом пробуди и мога сапутника и узме нам карте.

„Мене ће на станици дочекати један од чланова одбора. Ја верујем, да ће му правити задовољство, да поред мене прими у стаа и једнога Србина, који жели добра пољском народу, па зато вас у напред позивам као госта. Што ће те у хотел, где би се незгодно осећали због језика, рече ми мој сапутник.“

Ја сам примио ову понуду скоро са благодарношћу, и док смо ми овако водили разговор, воз стаде.

Збиља, мога сапутника чекао је на станици један угледно одевен човек.

Они се поздравеше само стискањем руку, што мени изгледаше сасвим у реду, па пођоше напред.

Мој се сапутник окрете и рече: „изволте господине“, па нареди и носачу нешто влашким језиком.

Кад смо одмакли мало од станице наиђемо на једна кола, која су ту чекала, и они и не говорећи ништа приђоше њима.

Мени указаше пажњу што ми дадоше прво место, а том ме приликом познаник представи своје другу.

После вожње од десетак петнаест минута, пролазећи кроз разне улице, кола се зауставише пред једном малом кућицом, и ми ту уђосмо.

Изненадило ме беше, што у кући никог живог не имађаше, али, у осталом мишљах, ово је дом људи, који се крију од власти, па није ни чудо што је тако.

У собици су била два кревета са простом постељом и једним столом, на коме беше неколико слика.

Уморан од дугога пута, ја сам одмах заспао, а мој познаник остао је да чита новине, које се, ако сам добро запамтио, зваху „Адверул“.

Око четири сата у јутру мене је пробудила лупа врата од себе, у којој сам спавао.

Кад сам подигао главу да видим шта је, унутра је ушао друг мога познаника.

„А ви сте већ будни“, рече ми он руски.

„Имам да вам извиним свога пријатеља, што није могао да остане да вас испрати — он је ноћас морао отпутовати за Фокшан, послом комитета, али ја ћу вас испратити на станицу.“

Обукао сам се брзо, и пре него што пођох колима, која су већ чекала пред вратима, ја узех са стола слику свога познаника, у тежњи, да у дугој успомени задржим човека, који ме је овако пријатељски предуслетао, па се кретосмо станици.

Пошто је кочијаш унео ствари у чекаоницу и вратио се, мој пријатељ му само викну „фуж“ и ја видох како кочијаш стаде шибати коње, и у тренутку њих несташе испред мојих очију.

И ако нисам знао значај речи „фуж“, и ако је овакав испраћај био шаљив, ја сам ипак видео тежњу мога пратиоца, да што пре побегне са станице.

Овакав поступак, наравно, изазвао је питање: зашто је потребно било то бегство, и мени као одговор сину мисао: шта је са мојим новчаником?

Кад сам гурнуо руку у шпаг, где ми је обично стојао новчаник, па њега тамо не беше, мене као да је гром погодио.

Пренеражен овим губитком, ја сам неко време стојао непомичан мислећи одмах како је било непотребно, да узимам слику свога познаника ради сећања, јер се он већ сам постарио, да га запамтим за сва времена.

Одмах сам ову крађу пријавио комесару железничке полиције, износећи му уједно, и слику свога пријатеља.

Он погледа слику, па пола са осмехом пола са жаљењем рече: Јон Фуфу-Његран Прица, један од највећих варалица влашких.

„Нема ништа, господине, од ваших новаца. Тај је већ у Русији, а не у Фокшану, како вам је казао његов друг, наравно такође какав лопов и варалица“.

„Изволте у комесаријат да дате тужбу, па ћемо ми радити даље шта треба, али вам у напред велим, са врло мало изгледа на успех“.

Потписао сам један протокол, у коме је садржана преставка моја о овоме догађају, па сам отишао да вадим карту за воз, који је кроз по сата полазио за Букурешт.

Наравно, да ми је и путем а и све до сада, остајало доста времена да мислим о своме сапутнику, и да га се сећам, јер ме полиција влашка није ни до сада известила, да је Јон Фуфу-Његран-Прица, вратио моје наполеоне, потсећајући ме тиме, уједно, како је онај грешни Турчин ипак јевтиније прошао од мене, и како сам ја скупо платио незнање језика.

„Бр.“

БУНАР УЗДИСАЈА

КРИМИНАЛНА НОВЕЛА

од Максима Одуена.

(Наставак)

2

— У зору Мона налази старог Гранде-а мрвог у постељи. Трчи се одмах код домаћег лекара, али овај није код куће. Колега који га замењује, јесте д-р Гранде ривал Жанов. Он долази и констатује одмах да је старац удављен. Извештен о свему суд наређује секцију, коју опет врши д-р Гранде и утврђује са највећом позитивношћу: да је убиство извршено између поноћи и 2 часа изјутра. И ако је у његовом мишљењу било противречности, које су неминовно захтевале супер-секцију, ипак је суд, не зна се зашто, пренебрегао да то учини. Да је то учињено, ја тврдо верујем, да сиroma Жан не би био осуђен.

— Само на овај начин, и никако друкчије, могло се утврдити, да је злочин извршен пре него што је Жан отпутовао на железничку станицу. На велику несрећу његову, и полицијским увиђајем констатовано је: да су сви власци у кућу убијеног били потпуно неповређени, као и да је сав новац одређен за његову кауцију, однесен. После овако утврђених факата, било је са свим природно, што је сумња одмах пала на Жана. Само он или стара Мона могли су извршити злочин. Жан је спавао у соби, одмах до собе свога ујака, а Мона у једној таванској соби. И једно и друго изјавише: да за време несрећне ноћи нису апсолутно ништа чули, а Жан још и додаде, да је пре поласка на станицу свратио у собу свога ујака и загледао га. *То је, вели, било, тачно у 3 часа изјутра и стари је био потпуно здрав и жив.*

— Разуме се већ, да овом исказу окривљеног није поклоњена никаква вера, пред јаким околностима, које се против њега беху стекле. Тако, поред већ утврђеног факта, да је убиство могао извршити само неко из куће, узет је као врло важан основ против Жана и исказ старе Моне о препирци између сестрића и ујака.

Не мање је било важно и констатоване о нестанку новца, одређеног за његову кауцију. Новац овај, истина није нађен код Жана приликом претреса, али пошто је он ухваћен тек после 24 часа, то је рекоше, имао довољно времена да га склони на сигурно место.

Ну најстрашније за Жана било је то, што су на његовим рукама нађене свеже огреботине, а на ноктима убијеног трагови крви. Зар би се могли прибавити очитији докази о кривници једног убице, но што је у овом случају учињено?..... Али и ово није све. Судбина је била још свирепија према несрећном младићу.

Позван да објасни узрок ових огреботина, Жан је, у место одлучног одговора, отпочео муцати и бледети. Међу тим, виђете већ појмити, да никако није могао казати праву истину, а да не компромитије част своје Жилијете. Другим речима, кавалер као што је био, није могао никако признати, да су огреботине на његовим рукама биле последице шипражја и трња, кроз које је, идући на железничку станицу, и то још по мраку, морао проћи, да би доспео до шупљег дрвета и у исто оставио писмо за једну часну и фамилијарну девојку. Узалуд је Жилијета, сазнав за ово његово херојско држање, отишла сама у суд и све признала. Њен корак приписали су њеној природној жељи, да сачува од смртне казне створење које је љубила. Неки од судија, дирнути оволиким њеним пожртвовањем, беху до душе, вољни да несрећном Жану колико толико помогну и с тога затражише, да Жилијета своје казивање поткрепи писмом, које је одмах после убиства у дрвету нашла, и из кога би се још видело: да Жан није имао никаквог повода да убије свога ујака. Јест, али је Жану било суђено да испије чашу до дна. Тога писма није било и Жилијета је, под заклетвом, морала потврдити: да га на означеном месту није нашла. Појмићете већ, да је ово било и сувише, и да је сваки даљи поку-

шај за доказивање невиности Жанове, после изложеног, морао остати неуспешан.

— То бар није тешко погодити узвикну „Председниковица“ веома узбуђена. Више је но извесно да је писмо укратла она иста личност, која је и убила старог Гранде-а.

— А која је то личност?

То и јесте оно чиме се занимам већ толико времена. Сумња је ту.... само још докази.... Сиroma Жан сада истина тако је далско од своје веренице, док се један други, који га је лишио наслеђа, спрема да му и њу отме....

Значи, госпођо, да треба тражити личност, која је имала користи од убиства старог Гранде-а.

На ове речи очи г-ђине чудно се засијаше, а њен оштар поглед, који управи на мене, очито казиваше: да јој одговор на моје питање лежи на језику, али да јој само урођена обазривост не допушта да га изговори.

— По што ме је фиксирала скоро два минута, г-ђа одједном обори очи и рече са свим промењеним гласом:

— Извините, господине, што вам досађујем са којекаким разбојничким историјама, које вас, без сумње, врло мало интересују.

По што јој одговорих да ме њена историја много више занима, но што она замишља, опрости се и одохо пренеражен њеним открићем.

Недеља 8. октобар. Мој данашњи први дан слободе у Сен Жилијену, употребљујем на шетњу са велосипедом по околини и парку, који је служио за састанке заљубљених.

Захваљујући саопштењима „Г-ђе Председниковице“, нашао сам врло ласно оно шупље дрво, где су остављана писма и лично се уверио, да је оно — ово дрво — са стране пута доста опкољено густим шипражјем и трњем. Како је чудноват стицај околности, закључих у себи и спустих се на маховину у близини „дрвета љубави“. Размишљајући о Жану и његовој судбини, која ме је из дана у дан све више и више интересовала, проведох овако скоро читав сахат, кад се од једном зачу лак шум кроз околну шипражје. Један витак струк, у коме одмах познадох г-ђицу Нансонову, приближаваше се, готово кришом, у правцу ка дрвету. Једва сам имао времена да се сакријем иза једног великог бусена. Тужна и очајна, дође Жилијета до милог јој дрвета, и једним дугим погледом отпоче испитивати његову шупљину. Изгледало је, као да у њој и овога пута тражи Жаново писмо..... али шупљина беше потпуно празна и сиротој Офелији не остаде ништа друго до да, заронив лице у руке, плаче дуго и дуго пред повереником своје и Жанове љубави. На крају извесног времена она убриса сузе и упути се замку, по што је претходно једним несвесним, пријатељским покретом руке казала „збогом“ старом и неосетљивом дрвету.

Сазнав шта ми је требало, напустих скривено место и вратих се у град, размишљајући уз пут о томе: да ли ће ми поћи за руком да сиротој Жилијети вратим њеног Роме-а.....

Четвртак 19 октобар. Мали узроци велике последице. Журећи се овог вечера у

среску кућу на игранку, сломих, приликом облачења, једно дугме од кошуље. Тражећи друго у једној старој вазни, која је раније припадала старом Гранде-у а мени сада служила за смештај ситница, нађох на дну исте једно парче најљубиво савијене хартије. Отворих је на брзу руку и видех одмах, да је то нека врста списка, на коме беху поређане разне нумере и серије. Хтедох већ бацити ово парче хартије, јер суђах да је без икакве вредности, кад мој поглед одједном паде на цифру, која беше на дну документа, и која, у први мах нисам могао веровати, беше идентична са сумом украденог новца приликом старчевог убиства. Та ја имам у рукама, сину ми одмах у памети, списак серија и нумера свију ових новчаница, које стари беше одредио Жану за кауцију. Ево најбољег доказа шта вреди обааривост. Вредност нађене хартије, по моме мишљењу, неисплатима је, али зашто, то још не знам. Главно је, да ћу је брижљиво чувати у мом белжнику мишљах ја и журих на игранку....

Пошто сам одиграо један валс, и тиме у неколико одговорио дужности светског човека, упутим се у салон за коцкање. Д-р Гранде играше у велико карата са месним порезником. Судићи по лудорима и новчаницама, које лежаху пред овим последњим, д-р беше рђаве среће. Зауоставих се поред његовог стола и посматрах игру, а нарочито д-ра који стално губљаше. Његова иначе жута боја лица, беше постала са свим жута, а црне и велике обрве беху се скупиле у облику аксана сирконфлекса. Зној у велико цураше низ његово ружно лице, које беше опустошено дубоким борама, и чија доња вилица стрчаше напред. За $\frac{1}{4}$ часа д-р изгуби преко 300 динара. Осташе му свега још 2 лудора. Изгубивши убрзо и њих, д-р се маши буђелара и из истог извади једну банкноту од 1000 динара. Више инстинктивно но из радозналости, приближих се још више столу и бацах један легитимичан поглед на банкноту. Једна чудновата идеја сину ми, на мах, у памети: треба запамтити бројеве на др-ој новчаници и сравнити их са бројевима новчаница у нађеном списку. Наслоњен на д-ра који сав беше заузет игром „приступних одмах остварењу ове идеје“. Новчаница лежаше пред њим на столу и с тога ми не беше ни мало тешко да тачно прибележим све бројеве. Чим сам са овим био готов, повукох се у један удаљен кут и приступих сравнењу бројева. Можете већ замислити колико је било моје изненађење, кад сам видео: да бројеви са др-ове хиљадарке потпуно одговарају бројевима једне од украдених новчаница

с француског Д. Ђ. Алимпић

(Наставиће се)

ЖЕЛЕЗНИЧКИ ЧУВАР

НОВЕЛИСТИЧКА СТУДИЈА

Герхарта Хауптмана

(Свршетак)

„Свршено, свршено“ простења чувар, па онда се високо усправи и крикну гледајући разрогачено у таваницу, стежући несвесно

подигнуту руку у песницу и гласом као да ће ова тесна одаја морати да прене од њега: „он мора, мора живети, ја ти кажем, он мора, мора живети“. И већ гурну поново врата, кроз која удари црвени вечерњи пламен па се врати натраг брани, више јурећи него идући. Овде застала за тренутак као громом поражен, па онда одједном, раширивши обе руке, дође до на средину насипа као да хоће да задржи нешто, што је отишло куда и путнички воз. Разрогачене су му очи изгледале као слепе.

Док је, идући у назад, чисто узмицао пред нечим, пуштао је кроз зубе полуразумљиве речи: „Еј — чујеш — та стој — еј — слушај — стој — врати ми га — пригњечен је, плав, модар — јест, јест — добро — ја ћу и њу начинити модру и плаву — чујеш ли? Та стој — врати ми га натраг“.

Као да је нешто пролазило поред њега, јер се он окренуо као да иде за тим у другом правцу.

„Еј, Мина“ — глас му је био као да ће да заплаче, као у каквог малог детета. „Еј, Мина, чујеш ли? — Врати ми га натраг — ја ћу...“ Пипао је по ваздуху као да хоће некога да задржи. Женице — јест, онда ћу ја њу.... и онда ћу и ја њу направити — модру и плаву — ударићу — онда ћу и ја секиром — видиш? — Сатаром — сатаром ћу је ударити, па ће мањкати?

„И онда... баш секиром — сатаром баш — црну крв! На устима му је била пена, стакласте му се зенице без престанка покретале.

Благ вечерњи поветарац полако се подиже и дуну преко дубраве, а преко западног неба ишле су као ружа црвене гомили облака.

Тако је једно сто корака ишао за тим невидљивим нечим, па онда застала као без душе, и с ужасним страхом на лицу, испружи сиромачке обе руке, молећи, преклињући. Напрезао је очи и заклањао их руком, као да хоће да у далекој даљини пронађе још једном ону утвару. На послеку рука му се спусти, а напрегнут израз на лицу претвори се у тупаву безизразност; он се окрете и одвуче натраг путем којим је и дошао.

Сунце је бацало своје последње пламене зраке на дубраву, па се онда угаси. Између вршака пружала су се борове стабла као блед, мртвачки костур, а круне на њима почивале су као сивоцрна трулина. Тишину је прекидало кљуцање некога делгића. Преко хладне, као челик сиве просторије небеске, ишао је један једини задоцнели ружичасти облак. Дуну хладан, зимски дах, те чувар поче цептети. Све му је бил ново, странно. Он није знао ни шта је ово по чему је ишао, ни оно што је било око њега. У то једна веверица шмугну преко пруге, и Тил се освести. Морао је да мисли на доброг Богу, и ако није знао зашто. „Добри Бога скаче путем, добри Бога скаче путем“. Он понови ову реченицу више пута, као да би да дође до нечега што с тим стоји у вези. Сам себе прекиде, један светао зрак паде у његов мозак, „али Боже мој, па то је лудило.“ Заборави све, па се окрете против свога новог непријатеља. Стаде гледати да доведе у ред своје мисли, залуду! Ово лутање и бежање по његовој глави није

се могло задржати. Хватао је сам себе на својим бесмисленим представама и грозно се, свестан да им ништа не може.

Из оближње брезове шумице чу се детиња дрека. То је био сигнал да побесни. Готово против воље мораде да се пожури на тамо; малога — за кога се нико више није бринуо — нађе где плачући и бацајући се ногама лежи без постељице у колицима. Шта да ради? Шта га је дотерало овамо? Узбуркана река од осећања и мисли укрштала му је ова питања.

„Добри Бога скаче“, сад је знао шта то значи. „Тобијас“ — она га је убила — Лена — њој га је поверио — „мањехи“, немилосној немајци“, шкрипио је зубима, „а ово њено дерле живи“. Нека првена магла обви му чула, два детиња ока прострелише га; он је осећао међу својим прстима нешто меко, меснато. До ува му дођоше крклави и пискави гласови, помешани неким промуклим дрекањем, за које није знао од куд долазе.

У тај мах паде у његов мозак као нека кап врелога црвенога воска, а с душе му се подиже као нека укоченост. Долазећи себи, чу како кроз ваздух дршће одјек сигналскога звона.

Одједном појми шта је хтео урадити: рука му се одвоји од детињег врата, јер га је већ био дохватио за грло. — Тражило је ваздуха, па онда стаде кашљати и дркати.

„Живо је! Хвала ти Боже, живо је!“ Остави га па пође брани. Тамна пара котржала се у даљини преко пруге, а ветар је расипао по земљи. Иза себе чу дахтање једне машине, које је личило на самртнички ронац каквог цина на самрти.

Хладан сумрак распростра се по целом крају.

Мало после, кад се разиђоше облаци, Тил познаде воз, који је носио песак, и који се враћао празних вагона, на њему су били радници који су преко дан радили на прузи.

Воз се смео свуда задржавати, час да раднике прими са посла, а час да их истовари. На подобром растојању испред Тилова кућерка стадоше кочити. Јасно цијукање, кврчање, праскање и звекетање проламало је на далеко вечерњу тишину, и воз после једног јединог оштрог отегнутог тона, стаде.

Једно педесет радника и радница било је размештено по вагонима. Готово су сви стајали на ногама, неки од људи без капе на глави. На свима њима била је нека тајанствена свечаност. Кад опазеше чувара, стадоше шаптати између себе. Старци извукоше из зуба луле, па их с пуно поштовања узеше у руке. Овде онде окренула би се по која жена да се усекне. Влаковића сиђе на пругу, па приђе Тилу. Радници су видели како му свечано дрмуса руку, и како се после тога Тил лаганим, готово војнички чврстим кораком упуту последњим колима.

Нико се од радника није усуђивао да га освоји, ма да су га сви познавали.

Из последњих кола баш су дизали малога Тобијцу.

Био је мртав.

Лена је ишла за њим; лице јој је било плаво бело, под очима јој модри колутови.

Тил је и не погледа; она се пак трже кад угледа свога мужа. Образи су му били упали, обрве и брада избрљане, теме — тако јој се учини — више седе но пређе. По целом лицу трагови сасушених суза; уз то нека немирна светлост у његовим очима, на коју се она грозила.

Понели су и носила да би могли пренети лешину.

Неко време трајала је гробна тишина. Тила је обузела нека дубока, страшна замисленост.

Хватао се мрак. Гомила коза прелазила је пред шина. Радознало окрете свој високи врат на овамо, у то машина звизну, а њега као муња нестале заједно с његовим стадом.

У тренутку када се воз хтеде кренути, Тил се сруши.

Воз опет стаде, и сад наста саветовање шта сад да се ради. Решише се, да мртво дете на кратко време однесу у чувареву кућицу, а место њега кући да однесу на носилима чувара, кога ничим нису могли да поврате.

И тако и би. Два човека понесосе носила, на којима је био онесвешћени Тил, за њима је Лена, јецајући без престанка, с лицем окупаним у сузама, гурала кроз песак детиња колица.

Између борових грана, на ивици шуме, лежао је месец као каква огромна пурпурна лопта. Што се више пео, све се више смањивао, све је више бледео. На послетку је лебдео између дубраве као каква лампада, бацајући кроз све пукотине и продоре на краунама своју мртву светлост, која је мртвачком бојом озаравала лица ове грунице, што је корачала све даље.

Живо, али опрезно, ишло се напред, сад кроз густу расад, а сад опет кроз широке, високе, густе забране, у којима се бледа светлост била скупила као у какву велику, мрачну тепсију.

С времена на време онесвешћени би закрљао или стао бунцати. Више пута би стиснуо песнице, па затворених очију покушавао да се усправи.

Имали су муке док су га пренели преко Шпреје; морали су још једанпут прећи на другу обалу да пренесу и жену и дете.

Пењући се уз малу узбрдицу у сеоцету, сретну неколико мештана, који одмах разнеше глас о несрећи која се догодила.

Скупи се цела колонија.

Угледавши своје познанике, Лена поново удари у кукљаву.

С муком узнесу болесника уз узане степенице у његов стан, па га одмах положи у постељу. Радници се одмах врате да донесу мртвога Тобијицу.

Стари искусни људи рекоше јој, да му мете хладне облоге, и Лена их одмах опрезно послуша. Мету убрусе у кладенац, хладан као лед, па их стаде мењати чим би се загрејали на врелом челу онесвешћенога. Плашљиво је пратила болесниково дисање, које, као да је са сваком минутом бивало све правилније.

Напрезања, што их је преко дана имала, јако су је истрошила, те се реши да мало проспава, али се никао не могаде смирити.

Све једно, склопила очи или их отворила, без престанка су јој се пред њима ређали догађаји из прошлости. Мали је спавао. Она се је за њ и преко свога обичаја мало бринула. У опште узев, постала је са свим друга жена. Нигде ни трага пређашњег пркоса. Јест, с њом је и у сну владао овај болесни човек безбојнога лица, које се сијало у зноју.

Месечеву лопту покри облак, у соби завлада мрак, и Лена је чула само још тешко али правилно дисање свога мужа. Премишљала је да ли да запали свећу. Некако је хватала језа у овој помрчини. Кад хтеде да устане, осети удове тешке као олово, очни јој се капци склопише, она заспа.

После неколико сати, кад су се људи враћали с мртвим дететом, нађоше врата на кући широм отворена. Чудећи се овоме, пењу се уз степенице, у горњи стан; врата и на овоме широм отворена.

Викнуше жену неколико пута по имену, али никаква одговора. Најзад запалише о зид жижичу, и кад она прасну угледаше ужасну пустош.

„Убиство, убиство!“

Лена је лежала у својој крви; Лобања јој расцепљена, лице јој се не распознаје.

„Убио је своју жену, убио је своју жену“.

Стадоше трчати тамо амо као без главе.

Дођоше суседи, један натрапа на колевку. „Господе Боже“ на се тргну, блед, поглед му укочен од ужаса. У колевци је лежало дете с расеченим вратом.

Чувара је нестало; тражише га исте ноћи, али без успеха. Сутра дан нађе га чувар, који је био на служби где седи на сред шина на оном истом месту где је Тобијица био прегажен.

У наручју је држао сиву шубарицу и миловао је без престанка као нешто живо.

Чувар га стаде распитивати, али не доби никаква одговора, и ускоро опази да има посла с лудим човеком.

Чувар на Блоку — извештен о овоме — затражи помоћ.

Сад неколико људи покуша да га лепим речима уклони са пруге; али забадава.

Брзи воз, који је у ово време ишао морале стати, и тек је персоналу са воза пошло за руком да силом уклони са пруге болесника, који сад стаде ужасно беснити.

Морали су му везати и руке и ноге, и један га жандарм спроведе до берлинског истражног затвора, одакле је још истога дана био преведен у одељење за сумануте. При предаји је још држао у рукама сиву шубарицу и гледао у њу брижно и нежно.

С немачког Б.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар учинио је ова питања:

I.

„Два сељака из моје општине, осуђена су на две године затвора и по 1 годину полицијског надзора, због крађе.

Пре него што су казну издржали, били су условно пуштени кућама.

Пре неколико дана суд је добио извешће од дотичног завода, где су казну издржавали, да су ови осуђеници помиловани.

Част ми је учтиво умолити уредништво за објашњење: је су ли ови осуђеници помиловани и од издржавања полицијског надзора?“

II.

„По §. 15. и 16. полицијске уредбе, жалбе против пресуде или решења општинског суда, изјављују се у року од три дана, а предају се оној власти, која је пресуду или решење изрекла.

По §. 16. II. става грађан. суд. поступка, жалба предата пошти на повратни рецепис, сматра се да је и самом суду предата.

Молим уредништво за објашњење: важи ли пропис §. 16. грађан. суд. поступка и за жалбе против иступних општинских пресуда, и на послетку: може ли се рачунати, да је жалба благовремена и онда, кад се пошти благовремено преда на прост рецепис, или ће се у том случају рок рачунати од дана, кад жалба дође дотичној власти.

Ово последње објаснити за жалбе и по грађанским и кривичним предметима, јер се жалбе махом предају на прост рецепис, на ипак по негде, у колико ми је познато, неке власти рачунају рок од дана, кад је жалба дата пошти и ако на прост рецепис?“

На ова питања одговарамо:

I.

По §. 37. под в. кривичног закона, одређено време полицијског надзора почиње тећи од времена издржане или опростене казне.

Из саме ове законске одреде види се, да надзор у опште не може бити предмет помиловања, јер то у ствари и није казна, већ једна од мера предострожности, да се очува лична и имовна безбедност грађана.

II, како се разложно може рачунати, да они, који се раније враћају са осуде по праву помиловања, нису раскинули са свима својим злим навикама, то долази надзор, да прво онемогући њихова ноћна тумарања и искушења да понова уђу у зло, а друго да као једна тешка мера изазове размисљање и тежњу рђавих људи, да прекрате са злим навикама.

II.

У бројевима 10, 28 и 29. нашега листа, од прошле године, ми смо довољно објаснили питање о подношају жалоба по §. 15 и 16 полицијске уредбе, а у броју, пак, 45 од исте године, питање о жалбама по грађанским општинским пресудама.

Према овоме, сада нема потребе да о томе понова говоримо, већ упућујемо и питаача и све остале, којима је ово питање нејасно, да прочитају поменуто бројеве, па ће знати шта им треба.

Сада само толико додајемо, да жалбе, дате пошти на повратни рецепис, нису равне жалбама датим на прости рецепис, јер се овом другим рок рачуна од дана кад су пошти предате, а онима на прост рецепис од дана кад су код дотичне власти примљене.

* * *

Један ерески писар пита ово:

«Једна удата жена потписала је, заједно са својим мужем и по одобрењу овога, једну облигацију, коју су издали своје повериоцу.

Како дуг нису платили о року, поверилац их је тужио, и они су осуђени од стране Првостепеног Суда, да дуг заједнички плате.

Ну, пре него што је власт стигла да дуг наплати дужници су развели брак код Духовног Суда, и жена се преудала,

Моли се уредништво за објашњење: како ће се наплатити овај дуг — да ли од обојице, без обзира на то, што је брак разведен, или је жена преудајом испала из обвезе?

На ово питање одговарамо:

Пошто је обвеза постала законским путем, у времену кад су дужници били у браку, то она ништа не губи од своје вредности, што је доцније брак разведен.

Наплату треба извршити од обоје, ако жена има каквог свога имања по наслеђу или из ранијег брака.

* * *

Један општински писар пита сво:

«По члану 88. закона о непосредном порезу, «у порески одбор могу се изабрати само они грађани, који у име непосредног пореза плаћају најмање 30 динара на годину; који нису осуђивани; који нису под стеништем и, у опште, који уживају сва грађанска права.»

Настаје сада питање: може ли бити порески одборник онај, који је некада био осуђиван за нечасна дела, али сада ужива сва грађанска права, јер их је, рецимо, повратио судским путем!

Слична одредба налази се и у чл. 112. т. 2 и 3 закона о општинама, за општинске деловође, па и за њу треба дати објашњење.

На ово питање одговарамо:

На први поглед изгледа мало чудновато, да закон не даје права на пореско одборништво овоме, који је у своје животно један пут погрешно, али после законским путем повратио сва права грађанска, али одредба је, опет, толико јасна, да двоумљења о овоме не може бити.

Чим је неко осуђиван, наравно за она дела, која се сматрају за бешчастећа, он не може бити порески одборник, па све и да ужива грађанска права.

Побуде, које су могле одредити законодавца на ову строгост у изузећу, ми смо изнели у једном од прошлих бројева нашега листа, говорећи о значају чл. 112 т. 2 и 3 закона о општинама.

* * *

Један општински писар пита ово:

«Павле Ђорђевић из Б — зана, осуђен је на неколико година робије, али се од пре 6 месеци налази на условном отпусту.

Како је он по занату ковач, то је он, одамах по доласку у село, отворио ковачку радњу.

Треба ли њега оптеретити порезом на ову радњу, и ако треба, онда хоће ли плаћати и порез на личност?

На ово питање одговарамо:

Павла треба оптеретити порезом на принос од радње, без обзира на то, што је он на условном отпусту.

Што се тиче пореза на личност (од 6 динара с главе на главу) њега не треба напла-

ћивати по т. ђ. чл. 74. закона о непосредном порезу, пошто се по члану IV, V и VI закона о условном отпуштању криваца сматра, да кривац и у том случају, кад је код куће, издржава осуду.

* * *

Један средњи писар упутио је ово питање:

«Премештајући се са службом из округа у округ, ја сам приметно, да многи Првостепени Судови не поступају једнако у питањима кметовских кривица за утају државног новца, нарочито пореза.

Тако, неки судови осуђују кметове, кадгод се од стране порезника и полицијске власти ванредним прегледом надлежно утврди утаја државног новца, а неки их пуштају, налазећи: да се кривична одговорност може утврдити само редовним прегледом рачуна од стране Главне Контроле, а догле да не може бити питања о кривичној одговорности.

Како ово последње може да буде од неогледне штете за државну касу, то је неопходно потребно, да се ово питање објасни, у које име и представљам ову ствар уредништву, молећи га да оно изнесе своје мишљење по овоме.»

На ово питање одговарамо:

По чл. 154. закона о општинама, полицијска власт, као надзорна, има права да прегледа касу и рачуне општинског суда у свако доба, где улазе и порески рачуни.

И, кадгод она констатује злоупотребу било са државним или општинским новцем, па се ова прва још и надлежно овери од стране пореских органа, као компетентних, она има права а и дужна је, да поведе кривичну истрагу.

У осталом, ово питање ближе је регулисано одлуком Касационог Суда која гласи:

«На захтев господина Министра Финансија, од 24. октобра 1896. године ПБр. 22258, обратио се господин Министар Правде, претисом својим од 28. октобра 1896 год. Бр. 9745, Касационом Суду с молбом: да се у општој седници Касационог Суда донесе одлука и утврди један правац у питању: «да ли преступна и злочина дела по пореским рачунима, које није предлагала Главна Контрола, може осим Главне Контроле, и пореска власт извиђати, обезбеђена захтевати и кривце суду оптуживати, по општим начелима кривичног поступка, а без повреде закона о уређењу Главне Контроле од 1. маја 1892. год. у цели брже истраге и јачег сузбијања тих дела; или сва та права и дужности по томе закону, само Главној Контроли припадају?»

«Одазивајући се овој потреби, Касациони Суд, у општој седници донео је ову одлуку.»

«Полицијска власт као надзорна државна власт, овлашћена је чл. 78. закона о општинама (сада чл. 141, 142 и 154 ур.), у сваком случају, кад прегледом и испоређењем рачунских књига примети очевидну и несумњиву злоупотребу одговорног рачунополагача, по пореским и непрегледаним рачунима од стране Главне Контроле, да предузима против таквог лица нужна обезбеђења и кривичну истрагу по законским прописима, па да га по потреби и суду оптужи; а о свему овоме и да Главну Контролу одмах извести.

Овим се ни у колико не крњи право и дужност Главне Контроле, да и она према овлашћењу поменутог законског прописа, може у свако доба преко својих органа преглед ових рачуна и касу извршити и потребне мере за

обезбеђење државних интереса предузимати. Овај двогуби надзор појачаће не само државну контролу, но и у далеко већој мери сузбијати злоупотребе са државном порезом, и отклањати велике штете, које је држава отуда сносила.

Тиме се неће доводити у опасност ничије право одбране, јер су земаљски судови по дужности позвани: да невиног узму у заштиту а кривца казне.

Бр. 10144. Из опште седнице Касационог Суда, држате данас 16. јануара 1897 год., у Београду.

* * *

Један средњи писар жали се овако:

«По распореду рада, што га је прописано средњи начелник, мени су дати у рад кривични предмети, а уз то и сви увиђаји, који се имају вршити по судским наређењима.

Ових увиђаја има 57, и леже од неколико година, ма да су судови понављали по неколико пута своје раније захтеве.

У први мах мислио сам, да се овај посао нагомилао просто немарношћу мојих претходника, али кад сам сам приступио послу, ја сам видео, да је ово један огроман посао, који ће ми задати силне муке и однети много времена.

Како је срез један од највећих по простору, а уз то најврлетнији, а и извиђаје треба чинити скоро по свима општинама, то сам одлазак до места извиђаја има да однесе много времена; а кад се овоме дода сазивање интересованих страна, па суседа, па вештака и т. д. онда треба оставити све друге послове, који су и важнији и хитнији, па радити само ово.

Стојећи, овако, пред овим огромним послом, ја сам, наравно, размишљао о њему више и нашао, да је суд прилично набацао свога посла на врат полицијској власти, па сам молио г. капетана да пише суду, да увиђаје, који би бар од сада долазили, врши сам, како се овамо не би гомилали.

Г. Капетан налази, да се судска наређења морају вршити безусловно, и није хтео прихватити мој предлог.

Налазећи, да он овако чини неправду мени а уз то нагомилава послове у своје надлежству, за које носи одговорност, ја молим уредништво, да оно изнесе своје мишљење по овоме.

На ово питање одговарамо:

Најбоље је било, да сте прегли свом снагом, да те извиђаје, који су толико заостали, свршите што пре, докле није настало рђаво време и зима, кад се они тешко а скоро и никако не могу радити, па да за тако марљив рад добијете похвалу.

Али кад већ нија било тако, онда о овоме питању постоји расписе господина Министра Правде, од 3. августа 1883. год. № 2756., упућен Првостепеним Судовима, који ово питање регулише и који гласи:

«Једно од окружних начелства доставило ми је жалбу средњег начелника, како пред њим има читаво гомила акта, по којима треба да се чине, по грађанским делима, вештачки извиђаји или опена на лицу места; како оваква наређења судска долазе скоро свуда, где год се покаже потреба вештачкога извиђаја, и како се тиме наноси осетна штета другим службеним пословима, који искључиво спадају у надлежност полицијске власти, па ме молио за наређење, да суд у будуће буде штедљивији у тражењу оваквих услуга од средње власти.

Докле једни судови овако вештачке извештаје наређују редовно преко полицијских власти, докле, као што ми је познато, други на против редовно за најмање ситуације, а особито по старатељским стварима изашиљу судију и писара на лице места, ради вештачког извештаја.

Ово је и једно и друго претерано.

По правилу, ако се ствар у суду не може прегледати, вештаци је прегледају пред судијом и писаром; ако то није могуће, онда пред полицијском влашћу.

У духу овога наређења законскога, а да би се претераности и с једне и с друге стране избегле, ја наређујем ово:

1., да се судија и писар, ради вештачког извештаја по грађанским делима, изашиљу на лице места редовно онда, кад се ствар оспорена налази у месту суда или близу вароши. А у удаљенија места да се изашиљу само онда, кад је ствар замашнија.

Преко полицијске власти да се наређује вештачки преглед у обичним стварима и лакшим предметима онде, где би присуство судије и писара, због маленкости, било изашно, а због даљине места и оскудице персонала судског било немогуће. Ну,

2., Кад — год се вештачки преглед наређује преко полицијске власти, сваки пут нека се, претходно, у суду сврши избор вештака по §. 278 грађ. суд. пост. и ако је потребна њихова заклетва (§. 259) на тек онда да се пише полицијској власти за преглед, те да не мора онда дангубити око бирања вештака.

Препоручујем свима на и томе суду, да се по овој наредби а у духу закона строго управља.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Милан Радивојевић, из Кожеља, среза тичког, осуђеник вишког казненог завода, побегао је 17. о. м-ца са рада из града, у црном осуђеничком оделу. Он има 40 година, стаса средњег, црномањаст, бркова црних, густих, на челу има цвет беле косе, на десној бутини траг од посекогине. Моле се све полицијске власти, да Милана живо потраже, и нађеног спроведу, управи казненог завода у Нишу, с позивом на Бр. 1948, УБр. 25215.

Драгољуб Јаковљевић, из Цветума, слуга Радована Милетића, из Кршне Главе, побегао је 13. о. м-ца од газде, пошто му је украо 100 динара новаца; са собом је одвео Радовановог сина Милоја. Драгољуб има 18 год., средњег је стаса, округлих образа, смеђ, косе коврцаве, напред има китку од косе; у оделу сељачком, кошуљу и гаће, фермене и сукнени џемадан. Моле се све полицијске власти, да их живо потраже, и нађене спроведу начел. среза тамнавског, у УБ, с позивом на Бр. 6478. УБр. 24871.

Василије Цаклић, трговачки шегрт из Лесковца, који је служио у радњи Самуила Пијаде и брата трг. орд., 17. о. м-ца по одне напустио је газду без икаквог узрока и отумарао незнамо где. Василије има 17 год., средњег је стаса, сувоњав, у опште смеђ, без особитих знакова. Моле се све полицијске власти, да Василија живо потраже, и нађеног спроведу управи града Београда Бр. 25771.

Велимир Ђорђевић, притвореник кварта савањског, побегао је 21 о. м-ца из кварта

где је био спроведен из опште државне болнице. Велимир има 27 год., црномањаст је, средњег је стаса, црних бркова, браду брија; одело има затворене боје. Моле се све полицијске власти, да Велимира живо потраже, и нађеног спроведу управи града Београда, с позивом на Бр. 25566.

Ноћу, између 23. и 24. о. м-ца, провалили су апсану среску у Бољевцу, и из ове побегли су, и то: Јован Никољеско звани „Беља“ са оковом, Јован Јоцић са лисицама на рукама, и Алекса Симика, сви из Злата, опасни разбојници. Јован „Беља“ има 40 год., висок је, у опште смеђ, бркова подугачких, смеђих, браде подуже смеђе, не брија се; од одела имао је на себи: чакшире беле влашке, зубун подужи, на глави има шајкачу плаву; Јован Јоцић има 27 год., средњег је стаса, црномањаст, носи браду кратку на шици; од одела има на себи чакшире беле, блузу црну од сељачког сукна, на левој ноzi има рану од окова, на глави има шубару налик на астраганску; Алекса има 21 годину, стаса је средњег без браде и бркова; од одела има чакшире беле влашке, зубун подужи, на глави капу влашку. Моле се све полицијске власти, да их живо потраже, и нађене спроведу начелнику среском у Бољевац, с позивом на Бр. 8600. УБр. 25861.

Јевтимије Живковић, из Мокрошана, среза расинског и **Станислав Дишић**, из Бачине, среза темнићског, округа крушевачког, притвореници крушевачког Првостепеног суда, побегли су 24 августа ове год. из судског притвора. Лични им је опис непознат. Моле се све полицијске власти да их живо потраже, и нађене спроведу начел. окр. крушевачког, с позивом на Бр. 9022. УБр. 26026.

Ђорђе Димовић, слуга из Трна, у Бугарској, 25. августа ове год. украо је своје гачди Милану Стојадновићу, из Калишта, 290 динара у повчаницама и побегао. Ђорђе има 18 година, средњег је стаса, у опште плав; од одела има на себи: кошуљу и јелек, а на глави шепир. Моле се све полицијске власти, да Ђорђа живо потраже, и нађеног спроведу начелнику среза пожаревачког, с позивом на Бр. 15130. УБр. 26014.

Јовица Перићу, трговцу из Рековца, среза левачког, разбијена је каса ноћу између 9—10 јула тек. год., и том приликом из ње однето: 10.000 динара у готовом новцу и 90.000 динара у облигацијама и разним папирима од вредности. Међу овим последњим налазиле су се и акције крагујевачког кредитног завода од по 100 динара а под бројевима: 2364, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380. Августа 15. ове год. на вашару у Варварину јевреји: Јаков Мандић, Аврам Алкалај, оба из Ниша и Арон Којен, мењач из Лесковца, који се сада налазе у притвору среске власти купили су 3 комада од ових акција за 120 динара од једног непознатог лица, које по њиховом описивању, изгледа овако: стаса средњег, у лицу пуно, старо 26—28 год. у оделу сукненом, са шајкачом на глави, опанцима на ногама и револвером белих корица за јасом. Једно друго непознато лице, старо 40 до 45 год. високо, крупно, бркова смеђих, у једно око ћорово, у оделу од шајака, нудило је опет, једном другом Јеврејину истога дана и у истом месту неки златан новац и још неколико акција поменутог завода. Како је, према овоме, више по извесно, да су ова два непозната лица, или главни кривци или јатаци у овој огромној крађи, то начелник среза левач-

ког актом Бр. 9544. моли за њихово најживље тражење. Акт управе града Београда Бр. 26700.

Гаврило Секулић, родом из Црне Горе, осуђеник београд. казненог завода, побегао је 29 пр. м-ца са рада из Добричева. Он има 28 год., висок је, сув, црномањаст, ћосав, за бегунцем наређује се живо тражење. Акт управе града Београда 26920.

ТРАЖИ СЕ

Станоја Караклајића, калфу опанчарског, окривљеног за крађу новца другу Петру Срдановићу, тражи квартал савањског актом Бр. 7783 Крадљивац Караклајић има 24—25 год., средњег је стаса и развијености, црномањаст је, у оделу је од грао штофа, на ногама има ципеле а на глави бели, сламни шепир са шареном пантљиком. Пронађеног треба стражарно спровести поменутом кварту, или управи Београда с позивом на акт Бр. 26043.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Младен Варишић. — Ово лице ухватила је ономад полиција у Београду и притворила. При претресу код њега је нађено близу 1000 круна аустријског новца, и то: један комад од 100 круна, 13 комада од по 50 круна, 9 комада од по 20 круна, један комад од 10 круна и 50 дин. у српским новчаницама.

На свом испиту Младен је изјавио, да је до пре неколико дана био у служби босанских железница, као надзорник истовара (Verladeaufseher) у Чапљину и то под именом *Стојана Ристића*, чија су и документа при њему нађена и то: крштеница, школска сведоцба и бесплатна возна карта од Сарајева до Чапљина, и путна исправа за Босну и Херцеговину, са којом је и у Београд прешао. Овде је одсео у хотелу „Софији“ и пријавио се као *Спасоје Јовић*, типograф.

Младен је врло сумњив човек, и спада у категорију интернационалних лопова. До 1894 године, он је живео у Београду и служио као келнер, за које је време од полиције небројено пута истушно кажњаван. Од тога времена изгубио се био из Србије и после лутања по Европи и Америци тек се сада вратио.

Сва је прилика, да је Младен овај новац, који је код њега нађен, украо, за то се умољава сваки, ко шта буде знао о њему, да до-

стави управи града Београда, с позивом на Бр. 25501.

КРИМИНАЛНЕ БЕЛЕШКЕ И ДОГАЂАЈИ У ЗЕМЉИ

15. августа, на сабору код цркве сирогојинске, у срезу златиборском, погинуо је Крста Марковић, из Жељина. Истрага је предузета на лицу места.

17. августа, око 11 $\frac{1}{2}$ сати пре подне, Љубомир Јовић, војник IV коњичког пука, родом из Буровца, у срезу млавском, купајући се у Морави удавио се. Леш је нађен и пренесен ради секције, у војну болницу у Ђуприји.

18. августа 7. наоружаних лица сишла су са салаша, округа крајинског, у место звано „Биса“ и одвели седамнаесто-годишњег сина Радуга Илића, из Стопања, у намери уцене.

Ноћу између 15 и 16 августа, нападнут је од непознатих зликоваца, Тадја Радојичић из Лазца, среза трнавског, на разбојнички начин, и отето му 120 динара, а по томе је убијен из пушке. Истрагом на лицу места, у присуству лекара, констатовано је дело разбојништва. Трагањем, прибављени су јаки основи, да су ово дело извршили: Стеван Радојичић, Милан и Милосав Ковинић, Грујица Арсенијевић и Радосв Радојичић, сви из Лазца. Сви су стављени у притвор и под кривичну истрагу.

16. августа, Алексије Ђоковић из Претоке, општине радмиловићке, среза грузанског, појећи своју стоку у потоку „Ваган Вода“ случајно се удавио. Он је патио од падавице. Полицијским унијањем и протоколом секције утврђено је, да се Ђоковић, сам удавио.

22 августа, Милош Обовић, — Милошевић, из Милатовца, кога је служитељ среза хомољског, Крста Дачић, спроводио начелнику среза поречког, убио је спроводника Крсту, из његове пушке, до које се на непознати начин дочепао, код места званог „Калуђерица“ у атару села Дебели Луг, среза поречког, на по извршеном делу побегао. Наређена је потера, да се убица ухвати.

22. августа, око 8 сати у вече, рађен је смртно Раденко Тодосијевић из Трнавце, на путу идући из Чачка својој кући. Он је на саслушању означио за учиниоца овога дела: Војина Кнежевића, Љубисава Мипића и Милосава Мипића из Трнавце, над којима је предузета кривична истрага. Дело је ово учињено из освете. Раденко је 23. августа умро у чачанској окр. болници. Кривци су похватани и стављени у притвор.

Ноћу између 22 и 23 августа, Сима Негић, из Вишесаве, среза рачанског, притвореник, обесио се помоћу својих тканица о прозор апсане, на коме су гвоздене решетке. У апсани био је сам. Лекарском секцијом и ислеђењем утврђено је: да се сам обесио.

Ноћу између 22 и 23 августа. Малиша Божић из Раче ужичке, рађен је из пушке код своје куће и од те повреде одмах је умро. Истрага је предузета. Кривци се налазе у рукама власти.

23. августа, по подне, Радич син Димитрија Радојичића из Витановца, среза расинског, убио је из пушке свога брата од стрица Војислава, због набраних једних кола тикава у њиви, око које се париче због својине. По извршеном убијству хтео је побећи, али га је стигао брат погинулог Војислава, Обрен, и сикиром га тешко повредио по десном рамену. Кривци се налазе у рукама власти, дело признају, истрага се живо води.

24 августа, око пет сати по подне, Божа Н., слуга Јована Николића из Бањице, среза врачарског, убио је Павла Петровића, војника VII пука, родом из Бањице. Убица је у рукама власти.

Ноћу између 22. и 23. августа, Миливоје Радовановић, виноградија из Смедерева, убио је из пушке Владимира Лазаревића из Трнавца, такође виноградију. Убиство је извршио из освете, а убица је у рукама власти.

Ноћу између 22. и 23. августа, изгореле су три зграде са стоком и тремом Редену Фетаовићу. Арнаућину из Тупале, округа врањског, у вредности по процени 1269-90 динара. Зликовци су непознати. Реден је јавио о паљевини тек 25. августа, а многи тврде, да је из његове куће где је он ложио ватру паљевина произашла. Истрага се води.

27. августа, код села Робинца у срезу пчињском, нађено је једно непознато лице убијено из пушке. Код њега је нађен револвер и пак лубеница. Чиновник са лекаром отишли су на лице места и води се жива истрага за проналазак убице.

27. августа, Ђорђе Селаковић из Селишта, среза златиборског, пуцао је на Јеврема Селаковића, онд. и убио га. Кривац је у рукама власти и дело признаје.

28. августа, по подне, око 5—6 часова, нађен је мртав на путу у златоконском пољу, Стољко Стојић из Црног Луга, среза пчињског, прича се да је пао с коња и угувао се. Лекар и чиновник упућени су на лице места. Истрага се води.

29. августа, по подне, у својој њиви до куће нађена је мртва Живка, жена Цветка Јов. Николића из Дубља, окр. моравског. Сумња се: да су је угушили свекар Јован и муж јој Цветко. Истрага се води.

Ноћу између 29. и 30. августа, непознати допови, на опасан начин, отворили су подрум и собу Томе Цветковића из Јовца, среза пољаничког, и однели му 50 аршина платна, 1 мали и 1 велики гуњ, 4 аршина црног сукна и још других ствари. Предузета је истрага за проналазак допова.

39. августа, у подне, Владимир син Јована Васића из Брезовице, среза рађевског, обесио се, из узрока што га је отац провао.

Ноћу између 30. и 31. августа, погинуо је Рака Симовић из Мале Врбице, идући из Крушевца на колима, коњ у колима довукао га је до куће, те се незна место на коме је погинуо, ниги се за сад зна убица. Истрага се води за проналазак криваца.

31. августа, Станко Стевановић из Смиљевца, среза пољаничког, у свађи око брања неких крушака, убио је секиром на место Милуцу, жену Димитрија Станковића, онд. Кривац је у притвору.

31. августа у 10 сати у вече, Милош и Михаило браћа Станојевићи из Краљева села, завадили су се и у тој завади Михаило је ударио Милоша пожем испод десне сисе, од чега је овај после пола сата умро. Истрага је предузета. Кривац је у притвору.

Ноћу, између 31. пр. и 1. тек. м-ца непознати зликовац украдио је и одвео собом у планину сина, дечка од 13 год. Саве Радосаљевића трг. из Г. Ореовице, среза азбуковачког, поручив уз пут Радисаву, брату Савином, да му се на означено место донесе 1000 динара за откуп детета. Када је Радисав 1. овог месена изјутра однео зликовцу нешто траженог новца, погинуо је од истог а дете је побегло кући. По опису детињем, зликовац је средњег раста, примонаст, малих црних бркова, стар 26—30 год, у оделу од шајака, ишараном гајтанима. Од оружја има пушку мартинку, велики револвер а преко груди реднике. Још је зликовац причао детету, да је негде био под судом и побегао из затвора, као и да сада први пут хајдукује. Начелство окр. подринског депешом Бр. 11447, моли све полицијске власти за најживље тражење овог зликовца. Акт управе гр. Београда Бр. 26221.

ИЗЈАВЕ И ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА

Изборне прилике увећале су посао у Државној Штампарији, у тој мери, да смо због тога морали издати по два броја уједно и прошлога пута и сада, па чак и задоцнити по један дан од одређенога дана за издавање листа.

Чим се у Штампарији дође на редовне полове, и ми ћемо учинити шта треба, да лист редовно излази.

Многи општински писари тражили су, да им изнесемо у листу формулу записника при избору Народних Посланика.

Како се ти записници врше под надзором одређених председника бирачких одбора, ми не можемо давати никаква упутства и формула ове врсте.